

texty

číslo 70
podzim 2016

Dvacet let

Letos je tomu dvacet let, co vycházejí *Texty*.

Za dvacet let narostou člověku vlasy do délky tří metrů; celý svůj nelidský život prožije bobr, pes, dikobraz, vrabec nebo pekari; vypaří se nepředstavitelné množství vody z oceánů, vypaří se chuť, záměr, obliba, nápis na zdi; z tvého rodného města odjedou na dva miliony osobních vlaků; rozloží se na prach nedopalek cigarety s filtrem; intuice nikdy neselže, selže jen její nositel; na místě domnělého požáru vyroste dům veřejných služeb, jehož záchody si proti své vůli oblíbíš; nejeden zoufalec popíše tunu papírů, nikdo je naštěstí nebude číst; zemře příliš mnoho lidí, kteří zemřít nemuseli; narodí se příliš mnoho lidí, kteří se narodit neměli; nesčetněkrát se vyděsíš, ale vzápětí si to rozmyslíš; porcelánové hodiny v kuchyni nad stolem se náhle zastaví; povážlivě ztěžkneš o každou přečtenou řádku; na rohu ulice vrazí do sebe matka s dcerou a nepoznají se; každému z nás se třikrát vymění všechny buňky v těle; leckaká křivda bude zapomenuta, ale vůně ne, a náklonnost jen zdánlivě; alespoň čtyřikrát se vám to nepovede; tisíce dopisů a stovky e-mailů záhadně zmizí na cestě za svými adresáty; budeš si nadále lámat hlavu nad tím, co znamenal ten úsměv, facka, nedokončený pohled a pootevřené dveře; nebezpečně omládneš ve svých touhách; svět se stane opět světovějším; pod tvými okny projde přibližně dvacet sedm tvých blíženců, se kterými by se ti žilo lépe; někdo se vůbec nezmění; na vodu bude spuštěno sedm set třicet pět lodí, rovná třetina z nich do roka klesne ke dnu; stane se bezpočet událostí, o kterých se nikdy nikomu nezmíníš; šestkrát vytáhneš fotky z dětství a šestkrát přitom zakroutíš hlavou, z toho dvakrát nevědomky; budeš se smrti bát zas o něco víc, anebo méně; budeš číst, psát a počítat...

Martin Lukáš

Obsah:

úvodník

Martin Lukáš: Dvacet let___2

próza

Robert Mikulášek: Bar

U Zlomeného srdce___3_7

Pavol Ičo: Katka___8_11

Tomáš Lojek: * * *___14_17

poezie

Martin Lukáš: * * *___12_13

Vít Lochman: * * *___13_14

Ondřej Hložek: * * *___18_19

Štěpánka Čechurová: Kyklop___19

M. T. 85

Mojmír Trávníček: Míša z Brodské___22_23

Mojmír Trávníček: Milý příteli___24_26

Mojmír Trávníček: Přípitek na sjezdu
abiturientů 20. května 2005___27_28

Zdeněk Volf: Milý příteli___28_30

recenze

Andrea Chrobáková-Lněničková: Když se
píše bez konceptu i dovedností...___30_32

Pavel Kotrla: Dva na okraji___33

Petr Španger – Někde za mlhou

Pásmo vzpomínek na autora k jeho
nedožitém padesátinám___34_63

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267, 756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Hotel Pančava

Svárov 323, 755 01 Vsetín

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 70, ročník XX.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jiří Hrabal, Jakub Grombář,
Andrea Chrobáková–Lněničková, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

ROBERT MIKULÁŠEK

Bar U Zlomeného srdce

Strávil jsem další večer ve svém oblíbeném baru, kam jsem se chodíval pravidelně opít po rozchodu s milenkou anebo odchodu z nějaké práce. Stávalo se to docela často. Častěji než bych chtěl. Měl jsem štěstí, že jsem byl ještě mladý.

Jmenovalo se to tady Bar U Zlomeného srdce a chodíval sem všelijaký odpad společnosti. V první řadě týpci jako třeba já - ztroskotanci, lenoši, flákači a povaleči, kteří byli na nejlepší cestě stát se bezdomovci, bez nároku na normální život. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili umělci - odedávna vnímání obyčejnými lidmi mylně jako snílci, lidé mimo realitu, kteří by měli spadnout zase pěkně rychle zpátky na zem. Když nepočítám hlavního barmana, kterému to tady vlastně celé patřilo a který na nás docela slušně vydělával (i když ženu neměl), a jeho personál, už sem chodila jen jedna, poslední a nejvíc zapovězená skupina z nás všech - prostitutky. Zkrátka odpad společnosti.

Jedním z častých návštěvníků tohoto zasvěceného baru byl také fotograf a Slovák Ján Pich. Mohlo mu být už dobrých padesát, ale tady se prostě neřešil věk. Ženský se na něj lepily stejně víc než na mě. Dělal jim totiž hezké sexy fotky. Jedna věc na něm byla ale fajn. Vždycky sem nějakou holku přivedl a lakomý nebyl...

„Nazdar, Róbert!“ přiskočil ke mně Ján, objal mě kolem ramen a vlepil mi pusu. Dělal to tak často. Naproti nám totiž sedával páreček homosexuálů. Chvíli se pak nelíbili...

„Ako to ide?“ zeptal se mě.

„Na hovno jako vždy!“ odpověděl jsem a vycenil při tom zuby.

Ján souhlasně pokýval hlavou, jako by rozuměl, že když má člověk dvacet, jednoduché to není. Jenomže jemu bylo padesát, peněz měl tak akorát a na každém prstu jinou holku a věděl plno věcí, které já ne, a nechtěl mi je říct.

„Prijde ti sem dneska nějaká buchta...?“ zeptal jsem se nevinně.

„Viem, o čo ti ide,“ zazubil se. „Jedna príde, ale táto nie je ako tie ostatné... dávaj si na ňu bacha...“

Netušil jsem, co tím myslel, ale řekl bych,

že na to, co jsem potřeboval, by mi mohla stačit. Ján mezitím záhadně odešel pozdravit se ke stolu se svým dalším známým. Byl tady docela oblíbený. Na rozdíl ode mě.

„Ještě jedno?“ zeptal se mě barman.

„Jasně,“ přikývl jsem a rozhlídl se kolem. Dneska tady měla hrát nějaká nová kapela. Měla to být nějaká stará zapadlá napodobenina šedesátek, tehdejšího psychedelického rocku. Tu hudbu jsem měl rád. Nebyl jsem asi dost moderní.

Lidé přibývali a přibývali. Kapela se mezitím chystala vpadnout na pódium. Barman se oháněl čím dál víc. Ján se bavil s celým barem. Homosexuálové se zase začali líbat. Jenom já seděl opodál a s nikým se nebavil.

Kapela začala hrát *There she goes again*. Lidé začali pomalu vstávat z barových stoliček a stolů a vyraželi poslouchat a tančit k pódiu. Naráz mnou projela silná touha s někým taky být, protože většina z nich chodila v páru. V tu chvíli mě hrozně přestalo bavit být sám.

Rozhlédl jsem se po baru a hledal nějaký vhodný objekt, jako jsem byl já – osamělý.

U baru už skoro nikdo neseseděl, byl jsem tam s ještě jedním postarším chlápkem sám. Otočil jsem se tedy směrem k pódiu a hledal dál. Ta větší polovina baru už stála či tančila u pódia, žádnou volnou holku jsem tam nenašel, všechny buď tančily s nějakým chlapem anebo kamarádkou anebo na mě byly moc staré. Zadíval jsem se tedy mezi stoly. U jednoho z nich stál Ján a bavil své přátele. U dalších dvou seděly nějaké party studentů. Když v tu chvíli mi padl zrak na ten nejzapadlejší kout baru – u záchodků.

Seděla tam nějaká tlustá krátkovlasá blondýna s obrovským výstřihem. Moc hezká mi nepřišla, ale seděla sama. Chvíli jsem váhal, nelíbila se mi, ale touha nebýt sám na alespoň malou chvíli byla silnější než její nehezkost, a ta Jánova holka se dosud neukázala a jiná prostě nebyla k mání. Poručil jsem si panáka, honem ho do sebe hodil a vyrazil za tou holkou požádat ji o tanec.

Šel jsem pomalým, nejistým krokem. Hned mě zaregistrovala. Připadal jsem si hrozně trapně. Chtěl jsem vzít zpátečku, ale neudělal jsem to. Naprázdno jsem polknul a pokračoval v chůzi. Musela vědět, že jsem prostě zoufalec.

„Čau,“ řekl jsem stydlivě jako puberták, „nešla by sis zatančit?“

Dívala se na mě jako na debila.

„No...” nadechl jsem se. „Všiml jsem si, že taky sedíš sama jako já. Není to škoda?”

Uhnula pohledem. Vypadalo to, že jsem ji donutil se zamyslet. Chvilí jsem vyčkával, ale ona už koukala jen do země a nic neříkala. Nejspíš se styděla ještě víc než já, anebo prostě nebyla zvyklá na to, že ji kluci někam zvou. Moc krásy totiž opravdu nepobrala.

Pokrčil jsem rameny a otočil se zády k ní.

„Počkej!” křikla na mě nečekaně, až mě to vážně zarazilo.

„Tak jo,” hlesla nakonec stydlivě, chytla mě za ruku a odvedla k pódiu.

Kapela mezitím trochu změnila repertoár a vzala to z jiného soudku – spustila *A house is not a motel*, temperamentní skladbu z šedesátých let, takže jsem se do toho musel trochu opřít. Ta tlustá holka nakonec tančila velmi dobře na to, s jakými tělesnými proporcemi se musela potýkat. Okamžitě mi zablikal v hlavě výstražný signál – holka, co umí dobře tančit, umí taky dobře ještě jiné věci...

Usmál jsem se na ní a ona na mě taky, i když v obličeji byla prostě ošklivá, a když se usmála, připomínala spíš klauna, ale něco na ní bylo milého a smutného zároveň, takže jsem to po pár tanečních kreacích pustil z hlavy.

„Bavíš sa dobre?” zeptal se mě Ján, který tančil s o dost hezčí buchtou než já.

„Docela fajně,” zazubil jsem se. Ján na mě mrkl a odtančil se svojí společnicí k baru. To mě přivedlo na myšlenku, abych se tam po velkém výdeji energie taky něčím osvěžil. Třeba bych tu holku mohl opít, blesklo mi hlavou a zadíval jsem se jí do výstřihu. Zamračila se.

„Nechceš taky na bar? Zvu tě!” řekl jsem vítězoslavně. Chtěl jsem trochu napravit ten pohled, ale přece musela být zvyklá.

„Jo, určitě... Hele, já si jenom odskočím na záchod a dojdu pak hned za tebou, ano?” odvětila, a aniž jsem stihl odpovědět, už zamířila k záchodkům.

Podrbal jsem se na hlavě a vyrazil k baru. Potkal jsem tam samozřejmě Jána. Líbal se s tou holkou a mně si ani nevšiml. Lezl jí do výstřihu. Byla to zřejmě jedna z jeho modelek. Možná si myslela, že když se s ním vyspí, stane se lepší modelkou...

Zavolal jsem barmana, objednal dva panáky, sedl si na stoličku a hledal tu blondýnku, div jsem si nevykroutil krk.

Po deseti minutách to začalo být už vážně podezřelé. Seskočil jsem ze stoličky a chtěl se vydat k záchodům, když v tu chvíli mě Ján chytil za ruku a zakroutil hlavou. Nechápal jsem, jak si toho mohl všimnout, když se celých deset minut plazil po modelce.

„Co je, vole?“ zeptal jsem se podrážděně.

„Kašli na to,“ odpověděl klidně.

„Proč?“

„Tá je odo mňa.“

„Kdo?“ nechápal jsem.

„Tá tučná, čo sa okolo teba vrtela... Katka,“ řekl mi a napil se.

„Já myslel, že... tvoje je tahle,“ ukázal jsem na modelku. Zasmála se. Hned mi začala být nesympatická.

„Nie, tá je odtiaľto... tu som neprivedol ja, je to len kamarátka... ale tu Katku, fakt ju nechaj plávať, živí sa ako kurva - tá nie je pre teba, ver mi, je to stratený prípad a ani nie je pekná.“

„Tak proč jsi ji sem přivedl, když je tak hrozná?“ zeptal jsem se.

„Votrela sa... hovorila, že je veľmi osamelá... bolo mi jej ľúto... fotil som ju pre jeden privát...“

„To je zvláštní, přišla mi jako docela normální, snad trochu zakomplexovaná holka...“

Ján pokrčil rameny a dál se věnoval modelce. Zamračil jsem se. Chvíli jsem přemýšlel, ale rozhodnutý jsem byl vlastně od začátku - nechal jsem peníze na baru, popadl bundu, protože začínal chladný podzim roku 2014 a vyletěl jsem z baru tryskovou rychlostí. Myslel jsem totiž, že ji potkám u tramvaje. Teď v noci jezdívaly sporadicky.

Ocitl jsem se venku. Nasadil jsem si čepici a pospíchal na zastávku. Běžel jsem, jak nejrychleji to jenom šlo. Vlezl jsem do metra, kde byly průchody k tramvajím. Byly tam dvě, rozhodl jsem se pro tu první, vyběhl schody a spatřil Katku. Na druhé straně.

„Katko!“ zařval jsem. Všimla si mě. Chvíli se na mě jenom smutně dívala, ale nakonec sklopila hlavu a nastoupila.

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

PAVOL IČO

Katka

Každú chvíľu mala prísť. Dbal som o to, aby bolo v dome čisto. Chcel som na ňu urobiť dojem. Len Ďuro sa nie a nie zbaviť. Podnapitý bol už ráno a večer nevedel povedať ani jednu súvislú vetu. Báľ som sa, aby mi nespravil hanbu. Našťastie zaspal skôr ako prišla a navyše mi slúbil, že ráno odíde.

Katka prišla až v noci. Zdržalo ju nečakané stretnutie so starou kamarátkou. Vypila so mnou pohár vína a šla spať.

Flašu som musel dopiť sám.

Keď som sa ráno prebudil, jej miesto v posteli bolo prázdne.

Šiel som ju pohládať. Sedela na kraji lavice v záhradnom altánku a smiala sa. Bol pri nej Ďuro, rozprával a občas vybuchol smiechom.

Čakal som vyše päť minút, kým si ma všimli.

Zamávala mi a poslala vzdušný bozk.

Vo svite slnka vyzerala neodolateľne. Okrem úsmevu a zelených očí sa leskli aj jej čierne kučery. Keď som prišiel k nim, ovládol ma nutkavý pocit, že musím niečo povedať.

„Skoro všetko, čo vidíš naokolo je naše!“ vykĺzlo zo mňa.

„Ale prosím ťa,“ odsekol Ďuro, „do hrobu si to aj tak nevezmeš!“

Ďuro sa ešte pár krát rozhliadol, zamrmľal, že musí ísť a zbehol do domu. Katka z neho nespustila oči, až kým nezmizol vo výklenku na rohu verandy.

Potom na mňa vyčítavo pozrela.

„Nikdy si mi nepovedal, že máš takého vtipného brata. Mali by sme sa s ním stretávať častejšie.“

„Tak sa zaňho vydaj, keď sa ti páči!“

„Upokoj sa! To sa ani nemôžem porozprávať s tvojím bratom?!“

„Ja len že sme sa konečne niekam vybrali a ty tráviš čas s ním,“ vykrúcal som sa.

Keď sme sa udobrili, navrhol som, aby sme sa šli prejsť.

Katka bola z riek, prameňov, vysokých skál a kopcov nadšená.

Zaviedol som ju aj k potoku v mojom obľúbenom lese, ktorý našej rodine patrí od nepamäti.

Brázdi ho množstvo prepadlísk a v jeho

strede stojí starý, mohutný strom s nikdy neopadavým lístím, okolo ktorého sa všetko zelená aj v zime. Počas chladných dní stúpa z močiarov v jeho blízkosti hmla.

Aj starý otec mal k lesu zvláštny vzťah. Krátko predtým, než skončil, mi s bratom kládol na srdce, aby sme les nikdy nepredali.

Vrátili sme sa v noci.

Myslel som si, že Ďuro odišiel, no v dome sa svietilo a z komína stúpala dym.

„Chcel odísť, ale odhovorila som ho,“ povedala Katka pri pohľade na moju rozzúrenú tvár, „nemal by si naňho byť taký, veď je to tvoj brat!“

Spomenul som si, akú mal pred sebou Ďuro sľubnú kariéru, kým nezačal piť. Málokto ovládal toľko jazykov ako on. Keď odišiel prednášať do Nemecka, zamiloval sa tam do jednej Japonky. Po troch rokoch ho nechala a začal chlášťať.

Vždy, keď dosiahol svoju špičku, vyvolával bitky, vyvracal kontajnery a otravoval dievčatá.

Ocitli sme sa pred bránou domu. Už spoza plotu som videl, že Ďuro sedí pri ohnisku na záhrade. V jednej ruke držal palicu so špekačkou, v druhej pivo.

Zašiel som do domu, ovlažiť sa. Katka zamierila k nemu. V tú noc sa rozprávali, až kým nezačalo svať. Keď Ďuro odišiel, Katka sa na mňa oborila, že som bol celý čas ticho.

„Veď vieš, že by som s ním nič nechcela mať. Len je s ním zábava a dobre sa s ním rozpráva,“ povedala.

Na druhý deň ráno mi zatelefonoval šéf. Chcel, aby som napísal reportáž o Slovenskom kráse. Nepomohla mi ani vybratá dovolenka. Zapol som počítač a začal písať. Katka sa chvíľu hnevala, ale pochopila, že nemám na výber.

„Budem v záhrade,“ tvrdila. Ja som šiel do obývačky. Robota mi išla ako po masle, takže som mal článok hotový o necelé tri hodiny. Vyšiel som na záhradu, ale po Katke a Ďurovi ani stopy. Prehľadal som dom, aj povalu. Márne.

Sadol som si do altánku, otvoril fľašu vína a čakal.

Čím viac som pil, tým hlasnejšie som počul jej slastné vzdychy a tým jasnejšie som videl, ako rukami prechádza po Ďurovej hruď. Pokúsil som sa vybiť zlosť úderom do trámu altánku. Pokožka na ruke sa mi sfarbila

do krvava. Dal som si na to ľad, otvoril druhú fľašu a čakal.

S príchodom večera sa ochladilo. Keď som už dopíjal, objavili sa pri bráne. Ďuro sa hneď šiel poumývať. Ona najprv zamierila spolu s ním do domu a potom bežala ku mne s otázkou:

„Tak čo, napísal si to?“

Neodpovedal som, iba som si ju premeral pohľadom. Po prvý krát v živote som si všimol hnedkasté chlípky, ktoré mala pod nosom. Zhnusene som sa na ne zapozeral.

Zamávala mi pred očami.

„Kde si bola?!“ zasipel som.

„V lese,“ odsekla a chcela ma pobožkať, ale odvrátil som tvár. Krátko na to sa v altánku objavil Ďuro s dvoma pohármi a fľašou vína.

Okríkol som ho pohľadom.

„Neopil si sa?“ zapozerala sa na mňa začudovaná Katka. Ďuro sa k nej naklonil a čosi jej pošepkal. Rozosmiali sa. Zvážnela až pri pohľade na moju tvár.

Ďuro otvoril víno, nalial sebe a Katke a začal rozprávať o umení.

Keď som sa po dlhšej odmlke do rozhovoru zapojil, Katka mi vytkla, že o umení nič neviem a zvyšok večera sa rozprávala hlavne s Ďurom.

Obaja sa totiž, na rozdiel odo mňa, v detstve venovali hre na klavír.

Nadránom sme zašli spať do domu.

Katka zaspala a my sme ešte popíjali grog.

Ďura som si najprv nevšímal, ale keď mi napokon pohľad predsa len spočinul na jeho tvári, zistil som, že sa díva na Katkinu odhalenú hrud'. Pod vplyvom únavy si zrejme zabudla zapnúť gombíky na nočnej košeli.

„Čo ste robili v lese?“ spýtal som sa.

Ďuro zahundral, že ide spať a odtackal sa do izby.

Katke som zakryl perinou. Nechcel som, aby si ju šiel obzrieť, kým budem fajčiť na verande. Len čo som dofajčil, vkĺzol som si k nej pod paplón. Na chvíľu sa prebrala a pobožkala ma.

V sne som sa ocitol uprostred lesa, ktorý oddávna patril našej rodine. Zúfalo som sa snažil nájsť cestu von. Keď som už od vyčerpania nedokázal ani kráčať, padol som na zem a ruku zaboril do bahna. Nahmatal som čosi klzké a pevné. Pomocou oboch rúk som sa pokúsil predmet vytiahnuť. Veľmi mi

to nešlo, akoby vážil celú tonu. Po chvíli sa však vynoril sám. Bahno, ktorým bol obalený, stekalo späť do močiara. Predmet začal nadobúdať kontúry ľudského tela.

Prebral som sa spotený. Vedľa mňa nikto neležal.

Keď som vyšiel na záhradu, videl som ako sa Juro skláňa ku Katke, akoby jej dával pusku. Škoda, že som im nevidel do tváří - vo výhlade mi bránil kmeň stromu.

Zvyšok dna zbehol rýchlo. Nerobili sme vlastne nič, iba posedávali v záhrade.

Katka zaspala okolo siedmej večer. Po včerajšku sa cítila strašne unavená.

„Poviem ti, mať takú babu a umrieť. Vieš ako ťa tá miluje,“ vravel mi Ďuro, keď zaliezla do domu.

„Máš ešte z toho grogu?“ odvetil som.

„Jasné!“ povedal a s úškrnom zbehol po fľašu.

Keď sme dopili, navrhol som, aby sme sa ešte šli prejsť do lesa. Ďurovi sa ten nápad pozdával. Les nebol ďaleko a on mal chuť ovlažiť sa v horskej bystrine. Kráčali sme v ústrety ploským kameňom, ktoré lemovali potok. Keď sa zohol k vode, schytil som balvan a mlátil mu s ním do hlavy.

„Je moja! Počuješ! Moja!“ kričal som z plných pľúc, kým mi kameň vypadol z rúk.

Keď Ďuro bezvládne klesol k zemi, preľakol som sa.

Snažil som sa ho prebrať, ani sa nepohol. Moje oči zaliali slzy.

Vzápätí precitnem v rohu kaviarne.

Kráska, na ktorú uprene hľadím, má sýte pery, čierne kučeravé vlasy, zelenkasté oči a biely úsmev. Hoci sa k nej upínajú túžobné pohľady, necháva ich nepovšimnuté a zhovára sa s kamarátkami.

„Zbytočne na ňu zízaš,“ povie môj spoločník, „tá by o teba ani nezakopla!“

Dievča sa zapozera našim smerom. Teraz už nemám pochyb. Je presne taká ako tá z mojej predstavy. Keď si ma konečne všimne, znechutene odvráti zrak.

„Vidíš! Čo som ti povedal,“ zachrapčí Ďuro obklopený mračnami hustého bieleho dymu a obráti do seba ďalšie poldeci.

Spokojne sa usmejem.

MARTIN LUKÁŠ

Čekárna

Světlo sem dopadá ze strany na plechová
sedadla
provrtaná zadky ospalých žen
Chlapi mlčí v rovině růstu svých knírů
Vlevo u okna baví se do úmoru chlapec se
svým tabletem
Šatník tu nemá a nebude mít dveře
Jsme všichni navlečení, unavení, zpocení a
nasraní
V tomto pořadí
A když se bába s hůlkou rozhodne pro
pohyb
hvízdáme jako jeden muž

Čistím si zuby

Našel jsem v zrcadle černou čáru po tvé
řasence
(hloupost – musí být od tužky na oči!)

Minulý týden byly v omítce nad postelí rýhy
tvých nehtů
(tvých nehtů?)

Knížku, cos mi dala, odnesl jsem v úterý do
antikvariátu

V noci se mi zachtělo ji číst

Ráno mi řekli, že tě někdo koupil
Naštěstí

Tak proč mě strašíš?

Postel

Když se ti přibližuju
říkáš mi s krutou zatvzeleností co tě napadá
že je upřímné
Trestáš sebe za své touhy
a mě za moji náklonnost
k tobě

V tu chvíli jsi možná sama sebou
osamělá a ode všeho vzdálená
Možná tě těší že máš svoji pravdu
jen uvnitř svého těla

Ale přece víš že vím
že to víš

V panelovém domě

Stará dáma klečí na předložce z ovčí kůže
před širokoúhlým digitálním televizorem
Na stanici ZDF přenášejí mši z Düsseldorfu
do moravského okresního města
Live!

Dveře průchozího obývacího pokoje
jsou přivřeny na obou koncích
dočasné domácí kaple
V zákristii kuchyně spěje zvolna k varu
hovězí guláš

Stará dáma se modlí polohlasem
trpělivě dosazuje za německá slova česká
Při každém vstávání vrací
povolenou gumu tepláků
zpátky do pasu

Když kamera zabírá farníky düsseldorfského
kostela
je vidět
jak holčička s modrou stuhou ve vlasech
přemístí obsah své nosní dírky
do svých úst

V tu ránu propuká
náhle a nezkrotně
smích staré dámy

V tu ránu poklice padá
na guláš vezdejší dnes

VÍT LOCHMAN

Dluh

když opony padají
a Hamlet vystupuje
ze tmy
přestane záležet na tom
jaké propasti
si s sebou neseme
neb každá slza
bude už
navždy jiná
a konce vět
konečně
splatíme větru

Tenké ledy

noční výkřik
mučivě
nevyslyšený
nikým nepamatovaný
bloudí tichem
jako kroky toho
kdo nocí
osaměl
kroky
plné strachu
jež doznívají
v děsu
stoupáme
po gradientu zla
a pak se špinavými modlitbami
na rtech
padáme na tenké ledy
jako bychom se celé věky
snažili uplavat vodě

TOMÁŠ LOJEK

Děti u jámy s pohozenci

Zase jsem na výzkumu. Kopeme na poli kousek za městem. Slunce hřeje, na ostrohu za silnicemi a dálničními mosty se blyští bělostné zuby paneláků. Pole se mírně svažuje k potoku lemovanému zelenými stromky a keři. V podložní spraši jsou vidět oválné pravěké jámy, které se v zemi vykreslily po odbagrování ornice. Některé jsou již vytěžené a prozkoumané, ty další – zaplněné ještě tmavou hlínou – teprve čekají na archeologickou dokumentaci.

Vyloupł se horký červnový den. Nic se nehýbe. Od rána jsem skrčený v podřepu v jedné z těch hlubokých jam – původně zásobním silu na obilí – a preparuji kostry lidí, které naši předci v době bronzové do jámy naházeli. Kostry leží všelijak pokroucené a propletené do sebe na jejím dně. Štětečkem, špachtlemi a dalšími drobnými nástroji opatrně zbavuji kostry nánosů hlíny. Jde to ztuha. Nebožtíci jsou v jámě tři: dva dospělí a jedno dítě.

Jiné děti – ty jsou živé až až – právě přicházejí. Řádně navštěvují první třídu základní školy a v rámci výuky jdou s paní učitelkou na exkurzi.

Kolegové mě v tom nechali samotného.

Všichni prchli. A já že prý mám dětem sdělit něco pěkného k probíhajícímu archeologickému výzkumu. Cloním si oči před sluncem hřbetem dlaně a prohlížím si přibližující se houf postavíček. Horkým vzduchem se ke mně nesou jejich hlasy. Celé procesí se na cestě v zarostlém poli vine jako pouštní had.

Když děti dorazí, drobounké štěbetání ustane. I s paní učitelkou v naprostém tichu obklopí jámu, kde se skláním nad našimi dávnými předky, a pozorují mě při práci. Vždycky když v jámě na chvíli vstanu z podřepu a narovná se, tak se oči dětí a oči mé ocitnou v přibližně stejné výškové úrovni. Následně mám krátký výklad o tom, jak lidi v době bronzové žili a jak hospodařili. Dětičky v barevných tričkách, kraťasech a sukýnkách se vzory tropických květů mlčky poslouchají. Snad je to i trochu zajímá.

Po přednášce je vyhrazen prostor pro dotazy. Zpočátku to zvládám dobře. Děti se ptají, v čem lidé v pravěku bydleli, co jedli, jestli chovali domácí zvířata, kolika let se dožívali, jestli vydělávali hodně peněz... Na takové dotazy se dá ještě krásně odpovědět, tohle jsou pořád ještě otázky pozemského ražení.

Kramfleky mi srazí až chlapeček v žlutém tričku s plachtícím Batmanem. Reaguje na ty pohozence v zásobní jámě. Ptá se – zcela logicky –, kdo a proč je do té jámy hodil. Samozřejmě nevím. Jeho otázka mě trochu zaskočí, tak se chvíli tvářím přitrouble. Potom řeknu, že to byli zřejmě nějací vydědenci nebo že byli obětováni na usmířenou přírodních živlů, a proto je lidé z osady zabili a místo aby je uložili do hrobu, tak je hodili do obilné jámy. Že se to tak tenkrát běžně dělalo.

„Když viděli, že je chtějí zabít, tak proč se sakra nebránili?“ zeptá se hoch a prstíkem ukazuje na kostry, různě zkroucené podél stěn v jámě. „Proč je nezastřelili? Neměli pistole?“

„Ty kostry jsou starý přes tři tisíce let, v době bronzové pistole ještě neměli,“ odpovím po pravdě.

„Ani samopaly?“ chce ještě vědět.

„Ne, ani samopaly neměli.“

„A kolťáky?“

„Ne.“

„A měli –?“

„Ne!“ utnu toho zaníceného militaristu. „V době bronzové žádný palný zbraně

neexistovaly. Lidé používali jenom sekery, dýky nebo meče."

V tu chvíli jsem nemohl tušit, že přijdou otázky ještě obtížnější; řekl bych dokonce likvidační.

Začne to ta malá černoooká holčička. Kolem krku má omotané skleněné korále, na slunci září skoro jako pravé perly. Zdobí ji oční stíny, lesk na rtech, prodloužené černé řasy.

"A v kolika asi tak letech už byly děti dospělé?" zeptá se bezelstně. Nervózně se usměju a prohlásím vědeckým tónem, že pokud je mi známo, tak to, v kolika letech se děti mění na dospělé, se přesně neví ani dnes v jednadvacátém století.

"Byli rodiče na svoje děti hodní, nebo zlí?" zeptá se jiná holčička, docela maličká, smutná, stojí v chumlu dětí až úplně vzadu. Téměř ji ze své jámy s pohozenými kostrami nevidím. Zaslechnu jen její hlásek, tenký jako vlas.

"Asi jak kdy," odpovím neurčitě. "Záleželo na tom, jestli děti zlobily, nebo ne."

Holčička asi vycítí v mé odpovědi pichlavý trn, čili se trochu začepýří a pak má ještě jednu otázku.

"A když se spolu manželé rozvedli," řekne, "tak jejich děti zůstaly u táty, nebo u mámy?"

Slunce praží. Po čele mi stéká mastný pot a já zatvrzele mlčím. Co říct? Vážně bych chtěl, ale té holčičce neporadím. Na to, abych jí pomohl vyřešit její dilema, moje odborné znalosti nestačí.

Je mi to líto.

A taky je mi jasné, že jako vědec jsem u dětí nejspíš krutě selhal. A to jenom proto, že toho o svých dávných předcích ve skutečnosti víme tak žalostně málo.

Zaklínání

Mám rád mraky plující po obloze. Ty obrovské, bachraté, letící mraky.

Dívám se na nebe skoro pořád, když tam zrovna jsou. Mám rád hlavně ty velké černé mraky, ty bouřkové. Možná jsem zrovna do nich tak zahleděný proto, že o nich ještě z dětství leccos vím. Víím, jak to s takovými mraky chodí.

Když jsem byl kluk, slýchal jsem vyprávět příběhy o vzdušných korábech. V dávných

dobách tato tajemná plavidla, skryta pod právě takovými nafouklými a černými mračky, odvážela z polí do země čarodějů zvané Magonie všecku úrodu. Čarodějové za bouře, která se vždycky při jejich plavbě v kraji rozpoutala, sklídili veškeré obilí a odnesli tento vzácný zdroj potravy do svého domova, do své daleké šedivé země, vrhající na pole přivalové deště a krupobití.

Lidé se bránili. Každému zlu je třeba se bránit. Tenkrát povolávali zaklínače. Troubil na kouzelný zahnutý roh či mořskou lasturu a táhlým dunivým zvukem, který tyto přírodní nástroje vyluzovaly, ničemná mračna rozehnal nebo zapudil do jiného kraje. Zaklínači vycházeli před bouřkou do polí plných zlata a tam žehnali úrodě a zaklínali zlé mraky, hrozivě vystupující na obzor, aby odpluly na pustiny nebo vysoko do hor, kde lidé nežili.

O jednom pánovi, kterého jsem v horkých letních dnech občas potkával v polích a sadech za městem, jsem to věděl. Věděl jsem, že je zaklínač. Chodil v černém, nosil dlouhý plášť do deště a na hlavě měl posazený klobouk s širokou krempou. Po prašné hlinité cestě tlačil kárku zakrytou plachtou, pod níž, jak jsem se domníval, měl schovaný velký zaklínací roh. Báł jsem se ho, ačkoli mi nijak neubližoval. Když jsme se potkali, vždycky jsem si dal záležet, abych ho nahlas a co nejuctivěji (byť zároveň trochu bázlivě) pozdravil:

„Dobrý den, pane Zaklínač!“ To *pane Zaklínač* jsem tedy spíš zašeptal, zamumlal pod vousy.

„Dobrej,“ zamručel a nepatrně kývnul. Obvykle kouřil cigaretu, mlčel a tvářil se zasmušile.

Později, když jsem trochu odrostl a postavil se nožkama pevněji na zem, jsem se ke svému smutku dozvěděl, že zaklínačem přeci jen nebyl. Byl malíř a do polí a luk chodil malovat obrazy. V kárce pod plachtou vozil malířský stojan, barvy, štětce a svá plátna.

Všecko není hned tak, jak se na první pohled zdá.

Od dětství mám rád oblaka! Ta věčná, daleká, větrem hnaná oblaka.

ONDŘEJ HLOŽEK

* * *

Ulicí Dolorosa
plují fialové mraky.
Sedají na kolemjdoucí,
jsou plné neprůhledné vody.
Jaké to je, být neviděn
na zemi.
Jako vržené tělo racka,
které dva páry rukou
utloukají do bezkrví.

* * *

Hromady těl těch, co nestačili utéct.
Jako odsudek?
Ne, jako pikle nebes,
které požírá msta.
Jen si tak troufale zdechnout
a s polámaným krkem
sáhnout po předkonci.

* * *

Celý život školákem,
s těmi, kterým to jde samo,
a těmi, co neumí,
šplhouni se zvednutou pravicí,
co se prolhávají k titulu,
tuzí mrzáci,
co se vždy skryjí.
Školní psycholog povídal něco
o prototypu masového vraha,
tak sis bodl do nohy inzulin
a za pár dní našli nafouklé tělo na babiččině
posteli.
A pak jsou tu ti,
co nemohou, i když okolí tvrdí, že musí,
ti, co hltají hudbu,
aby nebyli sami,
a ti, co místo aby prosili,
jen nevědí a ucpávají si uši.

* * *

Ležíš jako kus masa
v zahřáté posteli,
ještě se probouzíš,
ale oči zkalněly.
Kam jsi šel,
že za sebou
necháváš zotvírané láhve

a kusy papíru s verši.
Až příliš úzké jsou ty dveře,
kterými zatím neumíš projít.

Našel jsem tě,
Pane,
v těch koncích,
kdy se ulice zalomila.
Tak krásně jsme si
zbyli.

ŠTĚPÁNKA ČECHUROVÁ

Kyklop

Vrhnul ses do propasti sebe v naději
že čím víc ztratíš
tím víc si budeš bližší
Ztratil ses
Laskavá mlha hladí končící ráno
Stojím ve skaliskách
Kamenná praryba otvírá hladová ústa
Puklinou stoupá chladivý vzdech

Cítím Tvou blízkost
Za tebou křepčí zástupy těl
Přítel co přišel podpatek na čelní lalok
Kyklop Polyfém bez oka
Bezzubá stařena táhnoucí splasklý svět
Děti co tiší pálenkou zjitřené rány
Přítomnost propadla spirálou času
Zmizela naděje na návrat

Dlaněmi hladím vlhnoucí mech
Skrz prsty padají zrníčka písku
Malují do ticha kobaltovou modří
Třaskavé vesmíry
Prostor v němž přebýváš zlatavě svítí
Zářící kruh zabouchl vesmírnou bránu
Za sebou necháváš jen želví srdce
Nespočet krunýřů a hlemýždích ulit

Myslím na Tebe
Chránová árie vteřinou každou odeznívá
Do ledu vdechuje žalobu vyprahlých let
Odcházím
Opouštím pahorek hradebním schodištěm
Cestu skrápí nachový déšť
Na nebi vrány krákají
Odlétají též
(pro Jaromíra Čechuru 1956–1999)

MÍŠA Z BRODSKÉ

V prosinci letošního roku by se dožil 85 let pan Mojmír Trávníček, literární historik, kritik a spisovatel z Nového Hrozenkova. Patřil k nejuzšímu kruhu autorů kolem Textů. Jeho životním tématem bylo dílo autorů křesťanské orientace (Deml, Zahradníček, Durych, Čep, Křelina, Bedřich Fučík a další), s nimiž se stýkal i osobně. Zpřesnění obrazu jejich originality a oficiální literárněvědná interpretace jejich děl nese vedle přínosu jiných badatelů také stopy jeho citlivého vnímání uměleckých děl, pečlivé práce na textech a schopností systematizovat vlastní poznatky v širokém kontextu společenských a kulturních souvislostí. Vedle služby velké literatuře patřil jeho zájem i dění v místě, ve kterém žil. Zveřejňujeme jeho příspěvek pro kroniku městyse Nový Hrozenkov připomínající událost, kterou před patnácti léty žilo celé Valašsko a která měla značný celostátní ohlas. Reportážním stylem ve fejetonistickém oživení, s humorem na jedné straně a pečlivým řazením faktů v historických paralelách na straně druhé, zaujal i tady pan Trávníček tak jako jindy vším, o čem se rozhodl psát.

dm

Za tři dny roztrhal dopoledne osm ovcí ve Vranči Josefu Leskovjanovi: „Prolomil vrata kůlny, kde v podkroví chovám včely, a když se na ně nedostal, šel po ovcích,“ vypověděl poškozený majitel. Téhož dne v noci Na Bařině vybral králikárnu Jana Pavlici.

V průběhu června a července hospodařil vesele na velké rozloze. V Karolině vyděsil v Kobylské turisty na horských kolech, na Hutisku-Solanci roztrhal slepice a noc nato opět v Kobylské roztrhal berana a čtyři ovce. Za oběť mu padlo také několik králikáren. Troufal si postupně až do nižších částí údolí – v Brodské byl viděn velmi blízko centra obce.

Probíhaly intenzivní jednání ochránců přírody, Správy chráněné krajinné oblasti Beskydy, příslušných pracovišť Akademie věd. Pozorováním bylo zjištěno, že jde o šelmu, jejíž chování se vymyká zvyklostem: ztratila přirozenou plachost a obavu z lidí. (V Brodské dokonce navštívil areál „rezidence“ p. Škrabala a koupal se v dekorativním jezírku bezprostředně u stavby.) Proto odborníci upustili

od původního záměru monitorovat jeho pohyb prostřednictvím obojku s čipem a vysílačkou a zaměřili se na jeho odchyt. Našel si pohodlný způsob obživy u lidských obydlí a podle znalců hrozí nebezpečí, že by se mohl dostat do přímého konfliktu s člověkem. Byla tedy do oblasti přivezena odchytná klec se zařízením, po jehož sešlápnutí za medvědem spadne mříž a uvězní jej.

K tomu posléze došlo v Brodské v sobotu 5. srpna. Nebylo to jednoduché. Medvěd ignoroval umělé pachové stopy, které ho měly přilákat do nastražené klece, kde byli umístění jeho oblíbení králíci. Válel se v trávě u klece, poskakoval, jako by se chtěl předvádět. „Připadalo nám, že si z nás dělal srandu,” soudil jednatel svazu ochránců přírody ve Valašském Meziříčí Milan Orálek, který medvědovo chování sledoval z blízkého seníku. Nakonec pan Vladimír Minarčík – je muž medvěd již předtím vybral úly a způsobil největší škodu – navrhl instalaci pláství medu, které sám poskytl: vůni medu medvěd neodolal a vešel do klece.

Jeho chování po odchytu potvrdilo, že byl zvyklý na projevy lidské civilizace. Nedbal na křik, na polévání vodou, nevadily mu ani prskavky. Z netečnosti ho vyrušily až výstřely z poplašné pistole a tak se ho podařilo zahnat do transportní klece a naložit na auto, které ho dopravilo do karantény v Chomutově.

Na návsi u kostela auto s medvědem chvíli postálo a množství Hrozenkovjanů mělo příležitost podívat se na Míšu, pokojně sedícího v kleci, zblízka.

Úhrada za škodu, kterou za svého pobytu napáchal, činila téměř 200.000 Kč. (Podle zákona však nebylo možno hradit škodu na stavbách – ohrady, oplocení, chlévy apod.) Nejčastěji páchal škodu v údolích Brodská, Lušová a Dinotice, nejvyšší jednorázovou škodu však způsobil ve Vranči. Více než třicetkrát navštívil medvěd ohrady s ovce, chlívky a včelíny. Zničil pět včelínů, zabil či zranil téměř třicet ovcí, padesát králíků a jedenáct slepic. Desetkrát byl viděn zblízka.

Během jeho řádění se na moravsko-slovenském pomezí v Karlovicích objevil další medvěd, tentokrát asi padesátikilové medvídě, zvíře velmi plaché a neškodné.

Za zaznamenání snad stojí úsměvná historka, kterou vypravoval Milan Orálek, meziříčský jednatel ochránců přírody:

„Byl jsem se za svými kolegy v seníku, odkud jsme pozorovali připravenou klec, domluvit na dalším postupu odchytu. Kolem desáté večer jsem jel na skládacím kole zpět k autu, od zamčené závory to totiž byly k pasti asi tři kilometry. Zhruba po sedmi stech metrech si proti mně po pravé straně cesty vykračoval medvěd. Neviděl mě, až teprve ve vzdálenosti asi pěti metrů uslyšel, že brzdím. A udělal to, co dělá při leknutí zajíc. Vystartoval a překřížil mi cestu. Vylekali jsme se oba, on asi ale víc. On ta sviňa podle všeho nechtěl chodit v mokré trávě, zrovna totiž pršelo, a proto šel po cestě. Štěstí bylo, že jsem s kopce nešlapal. Jinak bylo asi o jednoho ochránce přírody míň.“

Další Míšovy osudy byly neveselé. V chomutovském zooparku se mu údajně podařilo probourat střechu karanténny klece, vylézt z ní a přelézt plot, který odděluje zoopark od okolí. Přivolaný policista ho postřelil z pistole, krvácející Míša se ukryl do křoví, kde ho třemi ranami z kulovnice zastřelil pracovník zooparku. Je těžko pochopitelná nedbalost, která útěk zvířete umožnila – překonat vysokou stěnu klece, nepozorovaně se vydrápat přes plot je přinejmenším velmi podivné.

Byl pak přepraven do Ostravy, kde se ho ujal preparátor Michal Jakubec. Vycpanina pak připadla Vlastivědnému muzeu na Vsetíně.

Snad bude vhodný stručný přehled o výskytu medvědů v naší oblasti (čerpáno hlavně z publikace J. Pavelky a J. Treznera *Příroda Valašska*.).

Na Valašsku byli medvědi vyhubeni koncem devatenáctého století. Ve vsetínském okrese byl poslední medvěd zastřelen 30. května 1885 na svahu Tanečnice u Nového Hrozenkova. Znovu se začal objevovat až po stu letech, a to vždy jako host ze Slovenska, kde počet medvědů v polovině 20. století radikálně vzrostl. Pokud jde o Hrozenkov a jeho okolí, lze dokumentovat pohyb medvědů takto:

1973 Medvěd spatřen pod Makytou.

1977 Výskyt medvěda prokázán v Hrubé Brodské, kde byla 18. července zjištěna první prokazatelná škoda na včelstvech Vlad. Minarčíka.

1978 V prosinci zjištěny stopy medvěda na Javorníkách v katastru Huslenek.

1980 V Hrubé Brodské zničil medvěd tentýž včelín jako o tři roky dříve. V Hrubé

Brodské na Kyčerách likvidoval tři ovce, o něco později tamtéž odvlékł tři další ovce. Řádil v Kychové, stopy se objevily na řadě míst ve Velkých Karlovicích. Poslední čerstvé stopy zanechal v prosinci v Uherské. Na podzim zůstavil v Novém Hrozenkově množství stop, z nichž byly zhotoveny i odlitky – pocházely od dvou medvědů, pravděpodobně medvědice s mládětem, ačkoliv spatřen byl zpravidla jeden medvěd. – Celkem v této sezóně roztrhal šestnáct ovcí, dvě nebyly nalezeny; zničen jeden včelín, zlikvidováno cca 40 snopů ovsa.

1981 V květnu medvědem poškozeny dva včelíny v Malé Brodské, byla odlita stopa 30,5 cm dlouhá na Babínku. Vlad. Minarčíkovy opět zničený v Hrubé Brodské dva včelíny. Pak se vyskytoval spíše v okolí Velkých Karlovic. V červenci však opět v údolí Babínek vnikl do ohrady a usmrtil dvě ovce. Tam také myslivec J. Lidák pozoroval statnou medvědici, jak si pochutnává na ovci. Celkem se v tomto roce pohybovali mezi Lušovou a Velkými Karlovicemi tři medvědi, kteří patrně přezimovali v karlovských lesích.

1982–1987 se kromě stop v okolí Karlovic medvědi na Vsetínsku neobjevili

1993 V září a říjnu se pohyboval medvěd v Provazném, v prosinci v Malé Vranči.

1995 V létě byl medvěd opět spatřen ve Vranči, v místní části Ráztoka na myslivckém chodníčku, nenechal se vyrušit a zašel do houští.

1998 Víc než deset lidí potvrzovalo přítomnost medvěda v průběhu téměř celého roku v okolí Nového Hrozenkova, Karolinky a Karlovic. V dubnu nalezeny stopy v okolí Kání u Karolinky, v červnu v Kobylské a v Lušové, později v Uherské a v Hrubé Stanovnici. Na začátku října byly zřetelně slyšitelné hlasové projevy, mocný medvědí řev v Uherské pod Makytou.

Žádný z medvědů, kteří prošli valašskými lesy v posledních letech, nedopadl tak nešťastně jako Míša z Brodské. Ti ostatní se ovšem chovali mnohem „spořádaněji“ a způsobili nesrovnatelně menší škody než Míša za necelé tři měsíce svého valašského hospodaření v našem okolí.

MILÝ PŘÍTELI

Kdysi v Hostu, je to už pár let, tehdy ještě vsetínský básník Jakub Chrobák, v jedné z malých recenzí na právě vyšlé knížky, které měl v rubrice jim věnované na starosti, psal mezi jiným o jedné z četných básnických sbírek též vsetínského básníka, muže velké lásky, víry a velkého životního osudu, Karla Vysloužila. Recenzentův cit pro poezii, včetně intuitivní schopnosti postihnout podstatné, přivedl do jeho řádků v charakteristice typu básníkovy osobnosti slovo jurodivý. Karel Vysloužil, spíš intuitivně, a zřejmě po prvním čtení Jakubovy minirecenze, zareagoval v Pasínku, „nejmenším časopise na světě“, který vydával, autoritativně a odmítavě, zmožen a dotčen jedním z významů toho slova, tím nejméně básnivým. Hrozilo vsetínské klání s válkou slov. A tehdy do záblesků počínajícího vážného dialogu vstoupil se svou moudrostí Mojmír Trávníček. Klidně, přesně, s přehledem a obdivuhodnou erudicí, přátelsky. Jeho dopis Karlu Vysloužilovi vstoupil jako upřímná obhajoba mladého recenzenta do historie Textů. Myšlenkám z dopisu pana Trávníčka však náleží teritorium rozhodně širší. I proto dopis dnes zveřejňujeme. Také jako poctu zejména dvěma mužům literatury, kteří už nejsou mezi námi a kteří ke Vsetínu a psaní v něm stále patří.

dm

Milý příteli –

kdyby se mě občas nezmocňovala nepřemožitelná nechuť k psaní, napsal bych Vám už v září, že jsem s chutí a potěšením četl o Vás v Hostu „telegrafický“ a opravdu hutný text Jakuba Chrobáka. Navždycky mu budu závidět, že hned v první větě trefil na slovo, které hledám od chvíle, kdy jsem Vás poznal, a já – čtenář Dostojevského, Leskova a kardinála Špidlíka – to adjektivum nenašel, ale Jakub Chrobák na prvním řádku prozradil, že je básník, poněvadž je vyslovil naprosto samozřejmě: jurodivý.

A teď k nemilému překvapení čtu Váš Hlas z pasínku č. 267 a dovídám se, že Vás to slovo iritovalo. Pravda, ve slovníku z roku 1960 stojí mezi jeho synonymy také „slabomyslný, bláznivý“; ale nezapomínejme, že je to slovník z dob bláznivých, a přece jen jako první a hlavní význam uvedl to pravé a nejdůležitější: „člověk Boží“. Kolik pravoslavných světců bylo jurodivých! (U nás v západní církvi se říkalo

„blázen pro Krista“.) Byli to vesměs Boží bojovníci mimo zavedené církevní struktury, lidem pravoslavným milovaní a ctění. Co chcete víc?

Ale Vy bohužel ve své reakci na Chrobákův telegram omylem začínáte a pokračujete dál a dál. Jakub Chrobák přece není žádný „podivný pisatel“: je to znamenitý básník, citlivý literární vědec a mám za to, že i dobrý pedagog. Ostatně je třemi řádky za textem představen.

Tedy žádný zmatenec. Zatím jsem od něho nic zmateného nečetl.

A také o Vás nepíše, že jste „jurodivý bláznivec“. Sousloví „blouznivec našich hor“ je třeba číst jednak přesně (blouznivec je zajisté cosi odlišného od bláznivce nebo nedej Bože blázna), jednak v jeho ustáleném významu. Každý zběhlý čtenář ví, o co jde. Antal Stašek tak pojmenoval, s velkou sympatií a láskyplností, podkrkonošské horaly, usilující po svém o pravdu a spravedlnost, a jako ti jurodiví také mimo společenské struktury. Zdůrazňuji, že nepsal s výsměchem nebo pohrdáním, ten titul je vznešený, úctyhodný. O úctyhodnosti se zmiňuje i Chrobák. (Literatura toho zná přece víc: „zapadlí vlastenci“, „tři mušketyři“, „chudí lidé“, „služebníci neužiteční“ a nespočet dalších.)

Chrobák také Vás necituje, když píše o „odduševnělém“ světu, tím méně však Vám to vyčítá; „nezazlívá“ Vám nějaké kostelní písničky – v tom odstavci není ani náznak nějakého zazlívání! Konstatuje, že to „dá práci procházet různorodou směs“ Vašich textů – proti tomu přece nelze nic namítat. To není ani pozitivní, ani negativní hodnocení. A že nakonec dává přednost tomu, co asi nejvíc a nejtrvaleji zaujme i toho nejprostšího čtenáře, totiž vyslovení „obyčejné, jaksi nechtěné lidské bolesti“ – to svědčí o velké citlivosti a značnému porozumění – a nechápu, kde a jak jste v tom mohl najít, že „zpackal i to, že jsem ovdověl“. (Jen tak maně si vzpomínám, že k podobnému závěru došel nad poezií Otokara Březiny velký básník Bohuslav Reynek: před vším tím kosmickým pohazováním galaxiemi a velkými písmeny Bratrství, Pravdy a Lásky dal přednost prostší poloze samoty, bolesti a snu.)

A k těm „kostelním písničkám“: není tam řečeno, že je skládáte, ale že jsou obsaženy v „různorodé směsi“ pasínekových textů. Nevím, je-li tam striktně vzato nějaká kostelní píseň, ale jsou tam žalmy, citáty z poezie Bible, a tuším i nějaký verš koled nebo podobných textů nepochybně „kostelní“ lokalizace.

Při hodnocení a vůbec četbě takových časopiseckých „článků“ je třeba vzít do úvahy příslušný literární žánr. Jakub Chrobák o Vás nenapsal článek, jak se zmiňujete. Je to část delšího zamyšlení (nad čtyřmi osobnostmi) v rubrice „TELEGRAFICKY“, tedy něco jako TELEGRAM. Což si žádá jiný výraz než běžná recenze, kritika nebo například medailon.

Těm dalším Vaším úvahám prakticky nerozumím a nevím, jakou mají souvislost s Chrobákovou telegrafickou informací. Také nevím nic o tom, jak jste držel kliku při popojíždění po Praze, a zajisté to nijak nesouvisí s věcným základem Chrobákova textu.

Myslím si, že básníci by se vůbec neměli ohrazovat proti kritikám, ba ani proti útokům a nájezdům. Vždyť své dílo dávají napospas, a dívá-li se někdo na jejich práci jinak než „kruh jásajících přátel“, je to přece jen v pořádku. (Sám bez dlouhého rozmyšlení dávám kratičkému Chrobákovu osobně srdečnému textu přednost před přičinlivým „objektivním“ štrikováním diplomové práce *Člověk*.) Míval jsem o ty polemické reakce spory s Ivanem Slavíkem, který vždy explodoval, když o sobě četl třeba jediné slůvko, které se mu nepozdávalo. Když se uklidnil a třeba po letech jsme to probírali, uznával, že dotyčný měl právo na svůj pohled a že ho samotného to vedlo k novému a novému formulování své básnické myšlenky.

Nicméně je to v pořádku, právo na publikování svého názoru samozřejmě neupírám, i když pozornější čtení by Vám asi vedlo pero jinak. Ale s čím se srovnat nemohu a co by se básníkovi stát nemělo, je předposlední řádek Vaší reakce: zneužívat jména „odpůrce“ k satirickému vtipkování se nemá. Nikdy nemohu zapomenout, jak mě nevybíravě setřel Bedřich Fučík, když jsem v článku pro *Kritický sborník* „zažertoval“ na adresu Františka Buriánka (něco na ten způsob, že nedosahuje vtipnosti nebožtíka Vlasty Buriana a zůstane navždy pouhým buriánkem). Fučík to nemilosrdně vyškrtl: „Každý máme nějaké jméno a nikdo nám ho nemůže otloukat o hlavu.“ (A hned měl po ruce parádní příklady na nechutné šprýmování s Fučíkem i Trávníčkem.)

Nezlobte se na mne, že Vám to tak otevřeně píšu, zvykl jsem si jednat s Vámi vždy otevřeně a beze lsti.

Srdečně Váš

Nový Hrozenkov 3. října 2007

MOJMÍR TRÁVNÍČEK

Přípitek na sjezdu abiturientů

20. května 2005

55 let po maturitě

Včera či předešlým se u mne ukryli před deštěm dva rybařící spolužáci, tož Laďa Měšťánek a Jura Rychlík. Za řečí, které jsme vedli, padla otázka, mám-li připravený a sepsaný pozdravný projev na tento zde sešlý Sjezd. Neměl jsem. Ale z útržků hovoru, pokud se mým uším podařilo něco zachytit, vzešla hluboká úvaha, kterou teď budete nuceni vyslechnout.

Slyšte tedy:

Dovoluji si vás uvítat u stolu, prostřeného na počest 55. výročí chvíle, kdy jsme obdrželi papír dosvědčující zdařilé ukončení studia maturitou na ústavu proměnlivého názvu. Vybaveni tímto glejtem – *ochrannou gram-motou*, řečeno paruski – vydali jsme se jeden každý do světa dalších a mnohých papírů, abychom se stali průvodčími a svědky konce papírového věku. Neboť po věku zlatém, bronzovém a železném, které opěvali římsští klasikové – Franta Stružka dnes chybí, a tak nám nezarecituje o tom latinské memorandum v hexametrech Ovidiových –, se rozkle-nula blahá éra papírová, jejíž vrcholný rozkvět a odkvět jsme prožívali, a která t. č. razantně přechází do éry kompjútrové.

Mně ovšem vidíte ještě jako obvykle a beze změny – s papíry v ruce, neboť jsem byl a i jako kmet zůstávám člověkem povýtce papírovým. Miloval jsem již co dítě papírové lodičky a vlaštovky, a když tloukl bubeníček, tloukl na buben, nasazoval jsem si na hlavu papírovou čáku. Sbíral jsem papírové známky – jak činí Jan Ámos dodneška – (*přezdí-vka spolužáka Jana Matušů, em. řed. školy, pozn. red.*) a posléze i papírové knihy a psal dopisy na dopisní i konceptní a ba i na prů-klepový papír. Živil jsem se papírováním jako plánovač, statistik, spisovatel jídelníčků, rozpočtů, výchovných plánů i ekonomických rozborů, jako archivář i kronikář.

Jako disciplinovaný občan jsem věděl, že papíry musím mít vždycky v pořádku, na rozdíl od zubů, o které jsem pohříchu nedbal. Cítil jsem základní a neméně stálý požadavek představených, že realita není rozhodující a platné je vždycky to, co je v papírech, a že

práce, matka pokroku, musí být každopádně odvedena především na papíře.

Nyní na sklonku žití svého, když pod nízký strop klesá má hlava zemdlená, jak mě naučil Svatopluk Čech, jsem obklopen čtyřmi vlídnými stěnami, které jsou obestlány papírovými knihami, jen tu a tam ozvláštněny plátnem nebo kůží. Volné zůstávají jen dvě nezbytné díry – okno pro přístup světla a vzduchu, a dvojúčelové dveře ku otvírání a zavírání.

To je moje papírová realita. Jsem přesvědčen, že je a bude podstatný rozdíl mezi občanem minulých ér, který opíral svou totožnost o papírový občanský průkaz a byl chráněn papírovým pasportem, a mezi občanem nadcházejících zítřků, který bude vybaven vševědoucím čipem v uchu nebo v hýždí jako pes.

Ale ať nám tyto úvahy nezkazí chuť k jídlu, pokud nás o ni nepřipravil nějaký lstivý úklad věku nebo přemíra používaných léků. Když už jsem jednou byl ze svého papírového světa či osvětí – *Umwelt*, říkají naši odvěcí nepřátelé – vylákán k tomuto příjemnému setkání, uspokojuje mne, vidím-li, kterak je stůl opatřen papírovými ubrousky – a že Květa inkasuje vesměs papírové bankocetle – (*spolužačka Květoslava, za svobodna Fajkusová, pozn. red.*)

A že tedy blažený papírový svět nás dosud bezpečně obklopuje. Bohužel je tento utěšený pohled trošku, ale opravdu jen trošku, narušen skutečností, že si nebudeme připíjet z papírových kelímků. Ať tedy řinčí sklo! Vzhůru číše!

(Neutuchající potlesk přecházející v ova-ce. – Poznámka jen pro papírovou dokumentaci.)

ZDENĚK VOLF

Nehrát Trávníčka
(nad korespondencí
s Mojmírem Trávníčkem)

Měl jsem tu čest sdílet s ním i časné... od roku 1999, tedy v době, kdy už se začínal dívat na poezii spíše neliterárně: „*Ale nepřesvědčí-li mě svou zjevnou a prostou pravdivostí, zdá se mi zbytečné zabývat se jí jako ,uměním’...*“ (14. 10. 1999)

O to víc psával o podstatném: „*Má dneska v Lid. novinách L. Vaculík obvyklý fejton a píše v něm o pokušení lidí mediálně slavných, hrát sama sebe. Začíná příkladem Jana Wericha a končí sebou – když prý si přečetl svůj vlastní rozhovor v novinách, nabyl trapného pocitu, že zase zahrál Vaculíka. Mám někdy podobný pocit...*“ (12. 12. 2000)

I proto ty časté, až zcizující poznámky „*utápím se ve zbytečných řečech*“, „*ale dost plkání*“?

Bylo mi to něčím nehledaně blízké... Příbuzensky? V každém ohledu to odpovídalo mému naturelu i poetice obou mých tehdy vydaných sbírek (*Řetězy a ptáci*, *K svému*), od nichž se náš občasný vztah, postupně nejen korespondenční, pevně odrazil. Ano, občasný, neboť i já jsem ctil to jeho „*nejlepší ze všeho se mi jevilo mlčení*“. Ovšem mlčení... nastavené a stále na příjmu, po němž když přišla odpověď, tak seděla. Kupříkladu... když jsem se mu zároveň jako soukromý in-seminátor skotu svěřil se záměrem uspořádat básnickou antologii na téma zvíře, chlév, dvůr, pastva, jatky, neomylně mi opsal tři básně, jež byly v následně vydané *Chlévské lyrice* ty ustanovující, neboli: dostatečně nasmrádlé...

Při zpětném pročítání se naší víceméně pracovní či přesněji praktickou korespondencí („*stačí změna počasí a jsme ochotni dívat se na stejný text jinak*“), zachytil jsem zmínku („*bude to trochu těžší oříšek*“) o napsání snad úvahy na vitrážový návrh Ludvíka Kolka pro kostel v sousední farnosti Hovězí: „*Je to jeho šestý návrh [...], pět oken na motiv růžence světla už je nainstalovaných, neuvěřitelně kostel oživil. Poslední okno má hovořit o Božím Milosrdenství...*“ (16. 11. 2010) Zaujalo mě to tenkrát sice, výtvarník Ludvík Koleček mě přece tady v Brně vedl v semináři duchovní obnovy. Nicméně přešel jsem to... a o co vlastně celkově šlo, se dovídám až nyní – k pátému výročí Trávníčkova úmrtí – z *Farního věstníku* (9/2010) a hlavně z mailové přílohy „*Ukaž nám, Pane, své milosrdenství!*“, kterou mi poskytla jeho dcera Jana. A možná je to jeden z posledních Trávníčkových „listů“ – v každém případě napsaný jen několik měsíců před smrtí.

Buď jak buď, nemohu však považovat za náhodu, že smím obdržet jeho poselství právě v tomto roce, papežem Františkem prohlášeným za Svatý rok Milosrdenství.

Natožpak z náhody... že by vzešlo už samotné předsmrtné zadání? Vždyť jde a vždycky šlo o nejnezastupitelnější Trávníčkovu polohu: neustále na pomezí poezie a spirituality. Ve vzájemném vyvažování! I proto se ve vitrážovém výkladu skrz naskrz homiletickém dovolává sluneční metafory G. K. Chestertona: *„Zdá se, že to podstatné a hlavní, o čem se zmínil Chesterton, je velký slunečný kruh či koule uprostřed obrazu – zjevný symbol Boží dokonalosti – z něhož kanou velce formované krvavé krůpěje jakožto nástroj a prostředek Božího milosrdenství.“* Tak. Za Poezii... za Milosrdenství... se platí!! Ale abych nehrál Trávníčka... ani na svém až prachobyčejně prostém pohřbu to nedovolil. Jen bych k jeho přízvisku *„milující čtenář“* přidal podtón... milosrdný.

21. 10. 2016

KDYŽ SE PÍŠE BEZ KONCEPTU I DOVEDNOSTÍ...

Vladimíra Čerepková, básnířka proslavená zejména díky uměleckému dění kolem legendární pražské kavárny Viola v 60. letech minulého století, se stala námětem prvotiny novinářky Alice Horáčkové. Záměrně volím označení „námět“, protože popravdě řečeno jsem na rozpacích, jak žánrově zařadit předkládanou knihu. Více mi je jasné, čím není, než čím je, a čím by nejspíš být chtěla. Autorka sama v tomto nepomůže – nepřišla s nějakým vymezením, plánem nebo záměrem. Pátráme-li v textu tedy po tom, proč si Horáčková vybrala ke svému spisování právě Čerepkovou, jsou to spíše důvody novinářské než literární nebo literárně-historické, vyjádřené v textu pouze jednou a navíc povrchně, konstatováním *„Protože to byla zajímavá ženská.“* (s. 128). Horáčková ani dílo básnířky (a to skromného rozsahu) v době zahájení prací na knize neznala. Je tedy primárně přitahována životem ženy, která vedla absolutně svobodný život položený do přítomného TĚ, ženy vymykající se celým životem, nikoli pouze částí života, společensky očekávanému standardu. Na tom by jistě nebylo nic zlého, kdyby Horáčková školáckým způsobem nepřistupovala k práci s prameny. Neví, co a jak s nimi – navíc si vyvinula svérázný a samoučelný způsob, jak s nimi nakládat, čímž se

jí podařilo poškodit nejen sebe jako autorku, ale také předmět svého zájmu. „Neuznává“ literární fikci či snad je přímo nepoučená, takže některými krátkými prózami Čerepkové zaplňuje bílá místa v jejím životě, přesně ta, která se jí nepodařilo doložit jinými prameny. Historického školení je tedy zcela prosta, literární kritiku nezvládá vůbec. Vše podřizuje snaze dopídit se zdrojů a impulsů básnířčina života, důvodů, proč byl její přístup k žití tak živelný a bezohledný.

Nelze popřít, že je Alice Horáčková pilnou pisatelkou. Těžiště její práce leží ve shromáždění slušného množství svědeckých výpovědí většinou formou rozhovoru, zde vidím výrazný pozitivní přínos pro zpracovávané téma. Tento publicistický žánr ovládá velmi dobře, je vidět, co je jejím (dobře zvládnutým) řemeslem: dokáže svého respondenta rozmluvit i získat jeho důvěru, směřovat k odpovědím, umí jej – často i navzdory očekávání – „otevřít“. Tyto rozhovory navíc nabývají na unikátnosti díky faktu, že mnoho tazatelů hovořilo s autorkou už na sklonku života, včetně Čerepkové. Horáčkové se podařilo udělat rozhovor s básnířkou v době, kdy již byla těžce nemocná, což jistě ovlivnilo její otevřenost a přístupnost k vyprávění, neboť za celý život dala rozhovorů opravdu jen pár. Zastihla zkrátka Čerepkovou ve vhodném životním období, kdy cítila potřebu bilancovat. Výraznou roli při shromažďování materiálu také sehrála Horáčkové výborná jazyková výbava, která ji umožnila dále odkrývat i osudy básnířky v exilu, do něhož odešla v září 1968.

Autorka si klíčová svědectví, ke kterým je bohužel také nutné přistupovat s rezervou, protože je nedoprovází žádná další konfrontace s dobovými prameny, rozděljuje do jakýchsi časových pásů tak, aby mohla život Čerepkové sledovat chronologicky. V příslušném životním období básnířky tedy mísí vzpomínky mnoha lidí, snad se tak pokouší dát zaznít v polyfonii mnoha hlasům, které mají v té chvíli důležitou platnost. To je základ. K tomu, podaří-li se je získat, zveřejňuje i nalezené dobové dokumenty. Z těchto pasáží je cítit jakýsi údiv nad obtížností historické heuristiky. To nepochybně práci zbrzdí, autorka pospíchá, nemá a nechce zřejmě ani tuto nezbytnost provést důkladně. To málo, co získá, dokáže ale dobře prodat – i když je interpretace na základě útržkovitosti a margi-

nálnosti pramene problematická, ne-li přímo nemožná. Odrazuje mě způsob, jak se v knize se zdroji nakládá: autorka je běžně vytrhává z kontextu a jakoby si s jejich textem „hraje“. Vymýšlí si otázky a vystřiženými pasážemi z dokumentu si na své otázky také odpovídá. Že při takovémto přístupu snadno dojde k posunutí významu, je nasnadě. Nejvýrazněji tuto „koláž“ použila při práci s rozvodovými spisy básnířky (např. s. 173–175) a při citaci spisů z ústavů, ve kterých strávila Čerepková dětství (např. s. 62–65). Navíc o básnířce v otázkách mluví jako o „Vladimíře“, což mi nejvíce připomíná nezávazné klábosení dvou kamarádek u kafe, ale ne práci, která si dělá nároky na komplexnost výpovědi o životě významné literátky.

Při volbě otázek u vzpomínkových pasáží se projevuje jistý druh pavlačovité hrubosti – Horáčková se vyptává na sexuální partnery, jejich počet, ohledává důvody básnířčiny partnerské nestálosti, naráží na sexuální praktiky... Koho to zajímá? Pro koho má být kniha určena?

Horáčkové kniha tedy není ani biografií, ani literární monografií, ani historickým spisem. Není to ani kniha rozhovorů na téma Vladimíra Čerepková – způsob vedení rozhovorů nenaplnuje žánr, navíc snadno sklouzává do povrchnosti, senzací, intimností nehodných zájmu vnímavého čtenáře. Jedno se knize ale upřít nedá: upozornila na zapomenutou básnířku a přitáhla k její postavě pozornost čtenářské veřejnosti, ale bohužel ne pro její literární tvorbu. Protože je ale napsaná s novinářskou lehkostí a výraznou čtivostí a zabývá se životem básnířky nevšedního osudu – možná, paradoxně, právě proto může strhnout ke čtení básní Čerepkové. Ale Vladimíra Čerepková si na obeznámenou reflexi své literární tvorby i na svůj životopis ještě počká. Chce to literárního historika a kritika, který umí posuzovat věci v dobovém a literárním kontextu, který neumí (nesmí!) sklouznout k jednolinkovému psaní. Někdy si říkám, že existuje skutečně až příliš mnoho bizarních cest, jak přivést veřejnost k zájmu o literaturu – a tohle bude nejspíš jedna z nich. Ach jo.

Andrea Chrobáková–Lněničková

Horáčková, Alice: *Vladimíra Čerepková. Beatnická femme fatale*. Praha (Argo) 2014. 412 s.

DVA NA OKRAJI

Monografie Jiřího Oliče *Vy neznáte Mirka Tichého...* (Host 2016) přibližuje čtenářům dvě osobnosti pohybující se dlouhá léta spíše na periferii, a to básníka Jiřího Veselského a malíře a fotografa Miroslava Tichého. Osobnosti, které mimo jiné pojilo rodné město Kyjov, skutečnost, že známými se stali až v závěru života, a také společná a až voyerská láska k ženám, či spíše dívkám.

Kniha neobsahuje výrazné a definitivní zhodnocení odkazu obou tvůrců. Spíše představuje chybějící dokument o paralelním životě dvou kyjovských tvůrců, podivínů, a jejich celá desetiletí trvajícím přátelství. Větší prostor je věnován osobnosti Jiřího Veselského, a to poměrně logicky, neboť se zde zachoval rozsáhlý písemný a dokumentační materiál i dílo samotné, Olič sám je pak pořadatelem a editorem básnickových sbírek.

Možná jen díky náhodě vystoupala hvězda Miroslava Tichého do větších výšin. Dlouho v ústraní tvořící fotograf potýkající se s psychickými problémy získal věhlas nejprve v zahraničí a až po tomto úspěchu se stal slavným i doma. Tichého fotografie si již tedy pozornost vybojovaly, možná bez toho, aby o to nějak sám usiloval. V tomto ohledu Veselský zůstává autorem spíše pro zasvěcené. Zda jeho dílo žije i mimo zájem odborné veřejnosti, se soudit neodvážím, ale domnívám se, že nyní jde o tvůrce spíše opomíjeného a širší veřejnosti víceméně neznámého. Řadit jej jako třetího do trojice ke Skácelovi a Mikuláškově, jak sám by možná chtěl, se přece jen zdráhám. Osobně jsem, přes všechnu snahu, jeho poezii nikdy zcela nepodlehl.

Pro Jiřího Oliče nejsou tvůrci na okraji neznámou, zabýval se jimi již dříve (Váchal, Deml). I nyní jeho monografie dvou výrazných a originálních solitérů stojí za pozornost a je důstojným svazkem navazujícím na jeho předchozí knihy. Oličova důvěrná znalost obou protagonistů nám je přibližuje nejen jako tvůrce, ale i v lidské rovině. Zároveň zaplňuje jedno z bílých míst, zvláště v případě Jiřího Veselského, kterému je kniha, navzdory názvu, věnována především a kterého opět vnáší do kontextu české poezie. Pavel Kotrla

Olič, Jiří: *Vy neznáte Mirka Tichého...* Brno (Host) 2016. 192 s.

© Pavel Šmíd – Nakladatelství Theo

PETR ŠPANGER – NĚKDE ZA MLHOU

Při vyslovení jména Petr Španger se mi téměř okamžitě vybaví slovo paradox. Provází mě od prvního setkání s jeho poezií. Při sbírání materiálu pro souborné vydání jeho básnického díla jsem měl pocit, že čím více jsem se o něm dovídal, tím méně jsem mu rozuměl. Místo toho, aby se části životní mozaiky skládaly a dávaly smysl, rozbíhaly se nekontrolovatelně do slepých uliček.

Když se do poezie Petra Špangera začtete, nejspíš zjistíte, že paradox se v ní vyskytuje jako jeden z hlavních výrazových prostředků. Rovněž je patrný i v osudech jeho knih, neboť i přes kladné přijetí prvních dvou sbírek *Vodní mlýnky* (2003) a *Dům ani ne k životu* (2004), následující sbírky *Němé slavnosti* (soukromý tisk, 2006) a *Dotykem samé něhy* (plánované vydání: 2009) nebyly vydány oficiálně. Čtyři různé sbírky, čtyři naprosto odlišné osudy.

Víc ale neprozradím, neboť tvorbou a životními osudy tohoto autora se v následujících příspěvcích zabývají básníci, literární historici a přátelé Petra Špangera. Poprosili jsme je, aby se pokusili zamyslet nad tím, čím je Špangerova poezie oslovuje, a vybrali tři básně, které jsou jim nejbližší. Naší snahou je společně vzdát hold tomuto vynikajícímu básníkovi, jehož dílo bylo takřka zapomenuto a jehož význam bývá neprávem opomíjen. Pásmo vychází u příležitosti nedožitých padesátých narozenin Petra Špangera. *Miroslav Srna*

VOJTĚCH KUČERA

Neviditelný pohyb vzduchu

S básnickou tvorbou Petra Špangera jsem se poprvé setkal roku 2001. Působil jsem tehdy na pozici šéfredaktora Welesu a Petrovy básně se jednoho podzimního dne objevily v redakční poště. První soubor nebyl vůbec malý, obsahoval celkem 66 básní, a mně bylo jasné, že mám co do činění s básníkem, jehož veršům bych chtěl pomoci spatřit světlo světa. Začala tedy intenzivní komunikace, Petr posílal stále další a další básně, z nichž nakonec po poměrně značné selekci vznikla prvotina Vodní mlýnky (výbor z let 2001, 2002), která vyšla ve Welesu v roce 2003. I přes naprosto neznámého autora měla kniha relativně příznivý ohlas a na jaře následujícího roku se objevila mezi nominacemi na Objev roku v knižní ceně Magnesia litera. Petr psal dále, občas jsme se potkali v Brně nebo ve Vyškově, kde tehdy nějaký čas pracovně působil, a vyráželi na společné procházky. V roce 2004 jsme ve Welesu vydali Petrovu druhou sbírku Dům ani ne k životu, která už na rozdíl od prvotiny nebyla výběrem, ale koncipovanou knihou. Petr posílal stále další a další básně, tento nápor jsem však vzhledem ke své tehdejší osobní situaci nevydržel a na jaře 2005 komunikaci omezil. Snažil jsem se Petrovi vysvětlit, že nejde o nic vůči jeho osobě, ale o můj osobní stav ve vztahu k okolí, nicméně naše klasická korespondence v podstatě ustala počátkem roku 2006. V dubnu mi pak Petr ještě zčistajasna zaslal svou třetí sbírku básní Némé slavnosti, která však bohužel vyšla kdesi na Slovensku (což je samo o sobě samozřejmě naprosto v pořádku), ale bez redakce, tiráže, vrocení, ISBN a s chybami; sbírku Petr tehdy komentoval takto: „Asi se ti básně líbit nebudou. Už se na nic *lepšího* nezmůžu. Co se dá dělat...” Mně se ale nelíbil především způsob, jak byly ty básně vydány. Byla to hrozná škoda! Nerozuměl jsem tomu. V následujících letech jsme si ještě několikrát dali o sobě nahodile vědět, hlouběji ani osobně jsme se však už bohužel nepotkali. Byl jsem hluboce přesvědčen, že nám to vyjde začátkem podzimu 2011, kdy jsem Petra pozval na básnické čtení, ale to jsem netušil, že je už několik měsíců na druhé straně. To, že zemřel, jsem zjistil až po více než roce od jeho smrti...

Na závěr této vzpomínky si s dovolením vypůjčím text své dávné anotace k prvotině Vodní mlýnky: Špangerovo zprůzračňování skutečnosti dodává jeho textům lehce namodralé kontury, v nichž na jednu stranu stačí „jen přimhouřit víčka / a nechat se povívat / hedvábnou lehkostí / pápěří bílého větru...“, ale na stranu druhou rovněž „na mrtvých pahýlech uschlých ořechů / dětské šatičky prosí vítr / o slitování“. Jako by právě onen stálý neviditelný pohyb vzduchu byl autorovi styčným bodem k tvoření. Vnímám to tak i po letech: Neviditelný pohyb vzduchu. Modrá barva. Údiv. Naivita (v nejlepším slova smyslu)... A pokud bych snad ještě mohl zmínit, co bylo důvodem mého uhranutí Petrovou tvorbou, tak to byla především báseň Ze dna z prvního zaslaného souboru jeho básní, která podle mě (a pro mě) o poezii Petra Špangera vyjevuje naprosto vše!

Ze dna

V nejudušenější hlubině,
v marastu žlutého jílu,
u dna lesního jezera
se rodí
a nadouvá plynem
měchýř plný něčeho nového,
lehkého.
Až probublá k hladině,
pukne.
S úlekem se rozletí do korun
zadumaní ptáci.

(Vodní mlýnky, 2003)

Na zastávce

Zase jsme se pohádali;
smrtelně!

Vždyť nám to ujelo...

Vesele nám mávají
holohlaví lidé
na balkónech
nové nemocnice.

(Vodní mlýnky, 2003)

Obři

Střapatý jarní den.
A všechny věci
jako by se rozpínaly...
Kopce jsou jak obři.
A z oblak mají šály.
Jen dítě v nízkém křoví
užasne nad stružkou.
Jako by to bylo moře.

(Dům ani ne k životu, 2004)

VERONIKA SCHELLEOVÁ

Představuji si Petra Špangera – a nezáleží na tom, kolik je v tom skutečnosti –, jak seděl potmě na vrcholu kopce, sám, ve chvílce tetelivé radosti, která už nevyhnutelně zná bolesti, co zase přijdou, a naslouchal houkání sovy; jak sestupoval dolů, po stráni, kde se nějakému klukovi odpoledne přetrhl provázek s drakem; jak seděl v hospodě a psal si na zaplivaný tácek pár křehkých veršů; jak se vracel domů, do domu, který nebyl ani k životu, kde pak procitl jako vždy do dětsky naivního, dospěle zraněného rána, do bytí v údělu, kterým nedokázal pohnout; představuji si ho, jak se v zimě dlouze díval z okna, jak sníh zakrývá včerejší stopy... Je to už hodně let, co jsme si toho hodně napsali, a nenašla jsem při této příležitosti už ani jeden jeho dopis; co však stále naštěstí zbývá a trvá v čase, je jeho citlivá, osobní poezie, jejíž svět v mnohém znám a sdílím.

Noc

Měsíc nás najde
mezi kmeny.
A jednou budem.
A jednou nebudem.
Naše kruté bytí
ozařují tu dvě slunce.
Oči soví.

(Vodní mlýnky, 2003)

U řeky

Je nám tu dobře,
protože chvějivý plamen ohně
utírá sopel ubrečené noci,
protože se tiskneme
jeden ke druhému,
a černá voda řeky polyká vlastní víry,
protože myslíme na člověka,
který jde sám
po tmavé cestě
na druhém břehu řeky.

(Vodní mlýnky, 2003)

Hranice

Vojtěchu Kučerovi

Prosíme samotu,
ať nás neopustí.
Tma tak houstne
a je tak nepřátelská.
Člověk by měl chuť
nasednout a někam odjet.
Říkáš, že je smutno
i těm vlakům,
když táhle vyjí o pomoc.
I ta nejčistější noc
někde skrývá
rozpálené děvče,
které oknem
do sněhu hodí
chlapci klíče od dveří.

(Dům ani ne k životu, 2004)

TOMÁŠ VAŠUT

Skleněnka Špangerovi

Jdeš pěšky nahoru Kounicovou. Pěšky, protože máš spoustu času, pěšky, protože hledáš dům, galerii a literární kavárnu, kam tě pozvali na čtení. Pěšky, protože přicházíš zdaleka. Je léto roku 2003, po roce lektorování v Bukurešti působí Kounicova vroubená starými domy nanejvýš poklidně. Nalézáš číslo a dům, a protože je před ním malý parčík s lavičkami, usedáš na jedné z nich. Máš ještě skoro hodinu čas, a tak se díváš do korun stromů, do mraků plujících nad

Brnem, trochu si snažíš vybavit, co asi budeš večer číst a říkat.

Ani si při tom nevšimneš, že už tady sedíte dva. Ten druhý v košili s krátkými rukávy se dívá na kytky v záhonu. Mraky dál plují po brněnském nebi, začínáš si však nenápadně prohlížet příchozího. Nesedí jako ty, nohu přes nohu, ruce rozhozené přes opěradlo lavičky, hlavu v oblacích. Sedí široce rozkročen, ruce složené v klíně, mírně nahnutý dopředu s pohledem neurčitě zavěšeným na kvetoucím záhonu. Po půlhodině je to jasné, i on přemýšlí, vybírá v duchu večerní slova, oba dnes máme rande s literaturou.

Díváš se na hodinky, dál už nelze mlčet. Čas očekávání pomalu vypršel a jeden z nás by měl promluvit. Nakláníš se tedy přes kytky: „Dobrý den. Taky jdete na literární večer? Máte čtení?“ „Mám.“ „...Vašut.“ „...Španger.“ „Tak pojdte. Myslím, že nás tam nahoře už čekají.“ Je pozdní letní odpoledne, stoupáme po schodech na Skleněnou louku...

Červenec

Léto s námi pláče.
Jdeme bledí
pozem vlčích máků.
A život je jak obloha:
zvolna se rozplývá
bílá čára od tryskáče.

(Vodní mlýnky, 2003)

Pozdní léto

Žijeme jen pro naději,
přikrytou jako světýlko dlaní,
že zítra, zítra
bude líp,
pro ten obrovský
prostor před námi,
jak jiříčky na drátech za stodolou,
když je čeká cesta přes moře,
něžně rozvírají
drobná křídla
pozdního léta,
kdy paprsky slunce
žloutnou jako stébla
zapomnění
ve větru na strništi

a veliká žlutá koule
se mění
v převržený kyblík
v dětském hřišti.

(Vodní mlýnky, 2003)

Listopad

Na hluboké polní cestě
nám nádherné meze překážejí v rozhledu.

Posedy jsou plné zasněných lovců.

Motorák proklouzl
úzkou štěrbinou,
která ještě zbývá
mezi zimou
a našimi srdci,
– poslední vlak,
který svítí žlutě
do listopadové noci,
je bez lidí.
Každý den ho čeká
opuštěná tvář
za oroseným sklem.

(Vodní mlýnky, 2003)

JAKUB GROMBÍŘ

Poezie Petra Špangera mě oslovuje pořád stejně silně, jako když jsem ji před nějakými třinácti lety četl poprvé – i když se od té doby na nebi české poezie objevila řůra malých hvězdiček, kol nichž se velké točí. Je to poezie jednoduchá a upřímná, což však v žádném případě neznamená nějaký naivismus. Básník prostě píše jen o věcech, které důvěrně zná a které mají v jeho životě význam, zřetelná je pokora vůči přírodě a jejímu ročnímu cyklu; a právě to umožňuje čtenáři, aby si v jeho básních našel vždy něco pro sebe. Právě ten respekt vůči čtenáři, nad kterého se nepovyšuje a nepoučuje ho, mi připadá důležitý a bohužel celkem vzácný. Špangerovy verše ilustrují, že pro poezii je nejdůležitější uchovat si tajemství, aniž by se zároveň stala nesrozumitelnou.

A s odstupem času se dá říci, že básník nemusí mít společenskokritické ambice, aby instinktivně vystihl náladu doby.

Ve svých knihách dokázal vystihnout kořeny postkomunistického marasmu, které publicisté začínají hledat teprve nyní, tedy tupé hmotařství a přehlížení problémů periferie: mnozí lidé, hlavně na venkově, vnímali nové poměry jako cosi provizorního a neautentického, co se jim spíše nějak přihodilo, než že by to mohli aktivně spolutvořit: „Tady, kde končí každá stezka, / každá naděje, / každé nekonečno, / svítá do žlutých zobávků kosů / na kolejích / zarostlých v trávě.“

Září

Střízlivý život,
přitisknutý k hlíně
jak křepelka vyděšená.
Tam mezi modrými balkóny
letí anděl,
plínka utržená.

Plavčík, který hlídá
prázdné koupaliště;
šustivě se vlní po dně
suché listí.

(Vodní mlýnky, 2003)

Za těch jarních dní

Za těch jarních dní
snad svítá
i v podvečer.
A kaluže jsou plné pelu.
A mládí v ulicích
se zalyká radostí
z toho, že je,
už z toho bytí.
Vždy v černém
a na zpáteční cestě:
jsi ty
- jako závan tmy,
jako pohřební vůz
marně krouží
v jarním městě.

(Vodní mlýnky, 2003)

Otec v zahradě

Kus kouřící hlíny, ploty;
za ostnatým drátem:
jeho nejmilejší vězení.
Jen tak se opřít o hrábě,
koruny stromů rozevláté;
oblaka, z nichž brzy
bude padat kamení.

(*Dům ani ne k životu*, 2004)

OSKAR MAINX

Díry po oknech

Vzpomínám, jak jsme si s Petrem Špangerem několikrát telefonovali, nějakou dobu poté, co vyšly *Vodní mlýnky*, které jsem tehdy recenzoval pro Tvar. Jednou přišla řeč na jeho občanské povolání. Tehdy jsem si pod spojením „správce konkurzní podstaty“ nedokázal nic představit. Dodnes obdivuji tehdejší schopnost autora pohybovat se v tak rozdílných světech. Ačkoli možná že poezie vlastně v současnosti je ze své podstaty tak trochu v konkurzu...

Básníkovy sbírky jsem si přečetl opět až nyní, po těch letech. A znova mě fascinuje zejména prvotina. Už jenom těmi nehledanými, jakoby náhodnými, rýmy, asonancemi (kde chrupou lišky (...) bílý padák pampelišky, polílistoví, v přísném vzduchu – listy od lopuchů aj.). Připomíná to zkrátka folklórní píseň, dětskou říkanku, něco, co zamumlá samotářská postava bloumající v polích za vesnicí.

Jistě, ve Špangerově poetice by se dal najít Skácel, východní střídmost, soudobá mladá básnická generace s reynkovskými ozvuky (Pavel Kolmačka, Martin Josef Stöhr ad.), zenová nadsázka Libora Kovala atd. *Vodní mlýnky* mně také při posledním čtení připomněly dokonce synestetismus Antonína Sovy...

V dalších dvou souborech (*Dům ani ne k životu*, 2004; *Němé slavnosti*, 2006) se mluvčí uchyluje k jakési prozaičnosti, stává se spíš pozorovatelem, než zúčastněným, zní to snad banálně, ale je více básníkem než dítětem. V *Mlýncích* mě fascinuje právě ona lehkost, letní svoboda, naivita zapisovaného. Smyslovost, haptičnost básní stojí vedle jemnosti a jakési

časové uvolněnosti, ale i obyčejné bázně říci víc, než se sluší; básnická řeč zde vyjadřuje praůzkost z koloběhu života a smrti. Jak blízko, a to doslova, tu stojí dětství vedle stáří, prvotní údiv vedle bilanční stařecké reflexe. Ostatně i obraz vodních mlýnků ve vyschlé řece nás přímo uvrhává do letního „tagtrojmování“, a v největším parnu a vedru se nám dává poznat věčná nehybnost a obrazy konce.

Do druhé a třetí sbírky se vloudily převážně mlhy, lednové mrazy, dubnová blátivost, atmosféra, jako v básni *Město*, kde je „šed' a tma“. Ve sbírce *Dům ani ne k životu* ovšem najdeme závěrečný oddíl *Básně pod čarou*, kde jako by se autor vracel k *Vodním mlýnkům*. *A Némé slavnosti?* To je už něco docela jiného, to je exprese, skřípot, křeč, to je „nad sněhem řvoucí dítě, co přehluší / i vlaky, které zdálky vyjí.“ (báseň *Dušičky*) Letní idyla definitivně zmizela, čas je opakovaně narušován a prostor rozpohybováván. A to nejen zvuky, skřípěním věcí, ale i událostmi, lidskou přítomností, komplikovanými, „dospělými“ vztahy, dřívější dětský pohled se kamsi vytratil.

Jako by ve *Vodních mlýncích* převládaly spíše dojmy, opětně vyvolávané, hluboce zasuté a básnicky nehledané, zatímco v dalších dvou souborech to jsou promyšlená pozorování, reflexe, které se *stávají poezií ještě před zápisem*.

Zdá se mi, že se Petr Španger obracel ve svých posledních textech k jakémusi outsiderství *Vodních mlýnků*, k smyslovosti, k „ochrnutí“ zenovým okamžikem, k odhalování netušených souvislostí a vztahů. Důkazem toho mi jsou básně, které publikoval Roman Szpuk na webu xxvi.cz. Za všechny musím zmínit čtvrtou část básně *Křižovatky* s názvem „(Divné ticho)“, která jako by se sem přenesla přes několik století, z antologií čínské poezie: „Už se setmělo. / Je čas jít. / Divné ticho, ve kterém / se nepohne / zhola nic. / Jen dírami po oknech / ve starém domě / vyletí / pár holubic.“ Díry po oknech ve starém domě – nejsou to naše stopy paměti, nejsou to vzpomínky, které nám mohou pomoci v nepříznivých dobách?

Boží muka

„Ted' už to bude jen lepší.“
Tolik jsme se báli, že tu větu
někdo vysloví.

–
Stařenka, co vidí jaro
ve vázách suchých květů.

Boží muka na poli.

Chvějivé listoví.

(Vodní mlýnky, 2003)

Duch prázdnin

Duch prázdnin visí
v přísném vzduchu
jak košile klukům z gatí,
na hlavách
listy od lopuchů.

(Vodní mlýnky, 2003)

Ostrava

Ten sedmnáctý dým –
Je nebe.

(Dům ani ne k životu, 2004)

JITKA N. SRBOVÁ

Poezie neúprosného času *Nad básněmi Petra Špangera*

Uvržení do tíhy příběhu. Píšu uvržení, neboť Špangerovy básně nečtu jako predestované, pasivní obrazy. Proto mne také zajímají: uvnitř textu je pohyb.

A proč píšu o tíze? Inu, moc si tu čtenář neodpočine, smýkán mezi mezními situacemi; ano, špangerovská samota a zejména stárnutí umí být mezní, vepsáno do zdánlivého poklidu ročních období... Jako by znovu a znovu odkvétající svět Špangerovi přizvukoval v odkrývání dramát, která číhají za koncem jara, v předzvěsti podzimu, v děsivém vědomí mijejícího času. Čas je tu zásadním tématem, jemu slouží půvabné skici dětských nekonečných světů ponořené do kruté dospělé jistoty, že nic nepřetrvá. A dobře tu umí autor pracovat s kontrastem: vprostřed májové polní cesty zhmotní příšeru smrti. Jinde zas za vítěznou

zelení dubna shoří močál vzpomínek, a nebo je kontrast celou básní, jak je tomu v případě dvouverší Vyhnanci: „A křehká jitřenka / nad výkrmnou prasat.“

K Petru Špangerovi mne nevázalo osobní přátelství, nemohla jsem si s ním tedy promluvit o tom, jak přesně píše. Z charakteru textů si domýšlím, že snad ve skicách škrtal nadbytečné, aby ve výsledku zůstala jasná obrysová kresba situací, pevná linka emocí. Žádné efektní vybarvování. Čistý tvar básně čtenáři nabízí krajinu pro svobodný pohyb: ví se, kde jsme a jakého druhu je napětí, které cítíme. Je na nás, jak moc se necháme rozkolísat.

Květnová краса

Bolest tak veliká,
že člověk neměkne,
ale spíš otupí.
Srdce jak balvan
mu vypadne z hrudi
a zůstane ležet
uprostřed mokré jarní cesty.
Květnová краса
jen zveličí příšeru smrti.
Jak kus ledu slavík,
postříkaný stříbrem jinovatky,
vypadne z oblohy.
Nahé dítě jej vynese do výše
svých prosebných očí:
modrá kapko u dveří,
prostrč pramen bílého světla!
Vrať se mi zpátky!

(Dům ani ne k životu, 2004)

Odrazy

Minuty stékají po skle okna, na které
děvče tiskne ušmudlanou
panenku z hadříků.
Čas uvnitř
se nehne.
Ve velikých
očích té dívky
se odrazí
protější pohoří,
lesy plné větru.

(z textů pro Wagon, 2006)

Za sebou

Vlečeš za sebou
sto malých starostí.
Kůň stojí uprostřed paseky,
než ho vítr
odfoukne jinam.
Vlečeš za sebou
vzpomínku na tuto krajinu,
na její stín,
který tě předcházel.

(Dům ani ne k životu, 2004)

PAVEL ŠMÍD

Petr Španger – vzpomínka pevně kotvená. Natřikrát.

Jarem roku 2007 jsme s Pavlem Rajchmanem, editorem literárního sborníku 7edm, vyrazili docela brzo ráno do Jeseníku za Petrem Špangerem. Za básníkem Petrem Špangerem s cílem seznámit se, probrat výběr textů do knihy a odvézt si jeho fotografický portrét.

Bylo teplo, bylo dobře, protože bylo po každé dobře, když jsme vyjížděli za autory v očekávání setkání. S naprostou většinou z nich jsem se viděl poprvé a tak mnou cloumala zvědavost. Nejinak tomu bylo i s Petrem.

Menší, podsaditý, profesí likvidátor a správce konkurzní podstaty (pro mne – a bezpochyby jsem nebyl sám – neuvěřitelné spojení), pomalý v gestech, rozvážný ve slovech... s pohledem mírným až plachým... otec, manžel... skrze objektiv těžko uchopitelný. Povíдали si s Pavlem a já jsem jak sup kroužil s fotoaparátem okolo. V Husově ulici plné stromů, v zahradě na okraji města, přesto venkovské ticho, káva a čaj.

Nezdrželi jsme se nijak dlouho. Snad rodičovské povinnosti, možná práce... Petr se s námi rozloučil. Poprvé.

7. 7. 2007 byl křest a čtení 7edmičky v Divadle 29 v Pardubicích, jejího domovského města. Přijeli skoro všichni. Janota, Payne, Kahuda, Španger. Četl své básně pokorným hlasem, to odpoledne a podvečer radostný, spokojený a nenápadný. Nenápadný i svým časným odchodem na vlak. Potřesení rukou a úsměv. Podruhé.

Mluvili jsme spolu krátce. Můj obdiv k Petrově poezii vyklíčil v domluvu o vydání sbírky. Přihlásil se e-mailem skoro po roce. Poslal

první várku z roku 2005. Pak po delších odmí-
kách další. Editorskou práci nechával na mně.
Výběr z básní posledních čtyř let (2005–2008)
s názvem *Dotykem samé něhy* byl konečně
zalomen a připraven k vydání. Jenomže...

Nakladatelství Theo přišlo zcela náhle po-
čátkem roku 2009 o rozhodující zdroj příjmů.
Starosti s nadcházejícím soumrakem živobyť
mne zcela pohltily a sbírku Petra Špangera
odsunuly na okraj. Omluvu vršenou několika
e-maily a telefonem tišilo z druhé strany pocho-
pení a souhlas odkladu beze stop výčitek. Od-
mlka až do neuvěřitelné zprávy: Petr už není.

Tentokrát bez rozloučení. Potřetí a na-
posledy.

V poezii Petra Špangera je zvláštní smutek
a něha. A radost... a nenasytný úžas kolotoče
bytí. Pokaždé, když jej čtu, mohu se s ním pro-
cházet, postávat; dívám se s ním, poslouchám,
zakláním hlavu v závratu dne... noci. Jeho poe-
zie je protkaná vírou v dobré dny a pokud otálí
a žehrá, pak někde tence pod jejich hladinou.
Kdyby měla barvu, pak bílou, žlutou, mírně do-
zelena, modra; nanejvýš šedou na druhé straně.
Po meči i po přeslici básník. A já s ním jeho slova
sdílím. Rozumím jim a je mi teskno, že tu není.

*Co je hluku
v tichu vznášení...?!
Jako polykání chmýří z akátů.
S hlavou vztyčenou
na chlapeckých slzách
odchází se ze života.*

*úryvek z básně P.Š. Volání na smrt, 2007
(z nevydané sbírky Dotykem samé něhy)*

Do ulice

Ze zaprášeného vchodu
starého domu,
kde voják líbal
promoklé děvče,
hleděl jsi do ulice,
jak lidé úzkostně
přeskakují kaluže.
A otvírají nad sebou
pomačkané deštníky:
ta malá
barevná nebesa.

(z nevydané sbírky Dotykem samé něhy)

Syrové světlo

Ze tvé strany je spousta zrcadel.
Květy sněhu svítí jako mlha.
Na bílý kostel sny
přisedají k holubům.
Do oken noci hoří
žlutá okna vlaků.
Syrové světlo práší
na suché popraskané rty
časně zestárlého chlapce
s překrásnýma očima.
Myslím
na temná zákoutí
ve tvé duši.

(z nevydané sbírky *Dotykem samé něhy*)

ROMAN SZPUK

Vzpomínka na Petra Špangera

Jeseníky a Šumava mají něco společného, atmosféru od vnitrozemí odkloněné zadní země. Zasněnost a melancholie Petrovy poezie mi toto vše stavěla přímo před oči. Viděl jsem jeho krajinu po svém, včetně malátného slunce, které ji tam nasvěcovalo jako třeba ve Volarech, jen z jiného směru. Mnohé jeho texty jako bych pozoroval skrze záclonu malého okna starého domu.

Petr měl složitou rodinnou situaci. Mě se bolest vztahů už nějak osudově silně dotýká a hned vše vidím jak film, smutek samoty, opuštění, prázdnoty. Stačí si povšimnout, kolikrát se v jeho textech objevuje obraz vlaku, koncová světla, motiv loučení. Petrovy texty pro mě byly sdělením trápené duše, podanou rukou ve smyslu Celanově, nikoliv na pozdrav, ale k zachycení. Naše básně nám nahrazovaly hovor z očí do očí.

Během korespondence jsme si s Petrem vystavěli poetický most klenoucí se přes celé Čechy. Z hor do hor. V jednom z posledních mailů mi Petr napsal: „*Romane, moc zdravím. Došel jsem k závěru, že bychom si měli popovídat osobně. Koukni! Dělí nás sice celá republika, ale někde v půli cesty by to snad šlo, co říkáš. Mám spoustu věcí na srdci.*”

Samozřejmě z toho sešlo. A již je pozdě. Budiž to poučením, že bychom s osobním setkáváním neměli nikdy otálet.

Sedíš v dešti
pod střechou.
Díváš se
na smutné mokré vlaky.
Lokálky, co touží
zmizet někam do dálek
polibků
ulic stříbrných
— — — —
jak mraky.

Malá služebná
zamčená
v pokoji pro hosty.
Myslí na květiny
veliké
jak stromy.

Mezi záblesky

Nahá bytost,
kterou někdo honí
hlubokým listím
opadaného parku.
To nás
zlostná městská světla
vyhnala až sem,
do rumišť, skel a louží od krve.
Mezi záblesky
nábožného slunce, které klečí
na kolenou.
Kde jeden druhého
už nikdy
nenajdem.

7. 12. 2009

Romanovi na zmrzlou Šumavu

Chodit
se svěšenou hlavou.
Necítit.
Nevidět
děti ve žlutých pyžamech
za skly
šedého domu.
Vše je sevřené,
uzavřené

špinavým mrazem.
Jako tenkrát,
kdy jsme
v sobě
měli křídla.
A sbírali jsme hvězdy,
uvízlé
ve větvích jabloní.

Studený Zejf, Písečná u Jeseníku, 5. 2. 2010

TOMÁŠ SVOBODA

Vždycky jsem toužil bydlet ve městě, v němž je nějak výrazně přítomen genius loci. Vždycky jsem toužil po městě, v jehož duši se mísí historie, příroda a industrialita. Když jsem se roku 1999 definitivně přistěhoval do Jeseníku, velmi obtížně jsem hledal byt jen náznaky něčeho podobného – ano, krásné hory, nádherná příroda v okolí, ale jinak? Ani ten pochmurný duch sudetské krajiny nezdál se mi tak silný jako třeba někde v severních nebo západních Čechách.

Už dávno vím, že jsem se mýlil, už dávno jsem fascinalitu zvláštního města i kraje poznal. Jedním z těch, kdo mi k tomu pomohl, byl básník Petr Španger. Člověk, který podobně jako já nepocházel z tohoto kraje, a přesto osobitě a velmi silně a bolestně vyjádřil smutnou krásu míst Jesenicka: „u nádraží, kde křičí / děcka, / kde výpravčí píská / na vlaky, / a po skleněné obloze se válí / oblaka plná sněhu“. (báseň Bez názvu)

Nebylo ovšem šťastné začít v souvislosti s Petrovou poezií zdůrazněním motivu našich „Opičích hor“. Co mě od počátku fascinovalo na jeho básních, byl právě fakt, že nejde o básníka regionálního, ale existenciálního, hledajícího v hlubinách opuštěného kraje totéž co v hloubi lidské duše – ztráty a nálezy citových vazeb, úlevu od bolesti a úzkosti osamění, cestu smyslu v prodírání se odvěkým závojem bytostné lidské samoty. A také pociťujícího neustálou, podprahovou přítomnost smrti, nečekaně přicházející a obvykle zastihující člověka nepřipraveného, jak to nakonec potkalo i básníka samého: „Stačí jedna vteřina / a jsme pryč: / už nežijeme.“ (báseň Listopad)

Petr Španger pro mě zůstává především básníkem univerzálním, básníkem meditativního typu, který navazuje na tradice této linie

moderní české poezie. Nemám příliš v oblibě různé literární žebříčky a porovnávání, ale je to nepochybně nejvýznamnější český básník, který na Jesenicku v posledních desetiletích žil a do jehož tvorby prvky tohoto zvláštního kraje nezaměnitelně prorostly. A to i přesto, že mu nebylo dopřáno psát dlouho a jeho dílo zůstalo neukončeno.

Pěšinou

Milenci srostou
se svým tichým hájem.
A ty se modlíš
na polních cestách
z modrých kaluží,
ať nikoho nepotkáš.
Na louce se točí
laskavý vítr –
jak v malinovém houští
žluté dravčí oči.

(Vodní mlýnky, 2003)

Samotáři

Samotáři sní
o svých zlomených srdcích.

Na uschlém stromě zrají,
jak rudé lampióny
zahradních slavností,
co se chýlí k závěru.

A zmoklý ohňostroj ozáří
kousek modré oblohy
mezi šedivými mraky.

(Vodní mlýnky, 2003)

Město

Zimní město:
to je šed' a tma.
A naprosto anonymní bolest.
Stromořadí lamp,
zabořená v mlze,
chtějí vykřiknout.
Až tě ta šed' ukolébá,
prostoupí a zvláční,
že před branami vesnice,
s laskavým teplým světlem na dlani,

že se vzdáš,
zbaběle zahneš
na pustou cestu do polí.

(Dům ani ne k životu, 2004)

PAVEL KOTRLA

Co po letech vyvolat z paměti o Petru Špangerovi, kterého jsem nikdy neviděl a se kterým jsem se nikdy osobně nesetkal? V Textech a Aluzi jsme otiskli několik jeho básní, domluvili se také na zveřejnění jednoho konvolutu v internetové knihovničce Scriptorium. A tak zůstaly jen dojmy a pocity z jeho básní a sbírek, které se nikdy úplně nezapomínají. Především pak básně s obrazy prostých věcí zachycené bystrým pozorovatelem. A sbírky, které u mne nezapadly.

Chtěl jsem osvěžit paměť a propátral „archiv“ korespondence (netříděnou směs ve dvou krabicích a dvou šuplících). S mlhavou vzpomínkou na jakýsi dopis, ve kterém jsme se dotkli osobnějších témat a vzájemně rozebírali obsah svých básní a básní tištěných v Textech, mé dojmy z jeho sbírky, ale... Mrcha času. Doba už to začínal být emailová, takřka bez písemných důkazů. Po trápení jsem obnovil dávné zálohy s hubeným výsledkem, ale aspoň se znovu nalezenými soubory Petrových básní. Ale i tak zůstal znepokojivý pocit, že jsem cosi nedohledal.

Dlouho jsem nevěděl, proč se Petr Španger odmlčel a proč přestal psát. Pravý důvod jsem jaksi nepředpokládal. Až s dlouhou prodlevou, a opět díky Vojtovi Kučerovi, který mne jako první na tohoto autora upozornil, jsem se dozvěděl o jeho smrti, o tom, že už nenapíše. A tak jediným kontaktem, stejně jako na počátku, zůstala jeho poezie.

Duch prázdnin

Duch prázdnin visí
v přísném vzduchu
jak košile klukům z gatí
na hlavách
listy od lopuchů

(Vodní mlýnky, 2003)

Červencová noc

A opilci se s temným rykem
rozcházejí od ohňů.

(Dům ani ne k životu, 2004)

Někde za mlhou

čas, kdy oheň už jen dýmá,
kdy i železná lopata tleje
v hromádce mokrého listí.
Čas velikého usmíření.
Jen tam – někde za mlhou
řinčí čepele kordů,
dva šermíři se vznášejí...
Sípavým, vodnatým vzduchem
padá první krupěj krve.

(Dům ani ne k životu, 2004)

VLADIMÍRA DERKOVÁ

Básně Petra Špangera mne oslovily především připomínkou, že ne vše, co se zdá beznadějně, je zcela bez naděje. Tuto myšlenku, vyslovenou ve většině jeho básní, bychom mohli odsunout z centra své čtenářské pozornosti jako samozřejmou a nepotřebnou, avšak odsunuli bychom to, co je na Špangerově poezii tolik přitažlivé. Pro toho, kdo naději má, kdo právě nepotřebuje podat pomocnou ruku, je toto poselství přehlédnutelné. Ale pokud čteme pozorně a všimneme si ho, ať už naději máme nebo ne, pak s každým dalším veršem je pro nás důležitější. Věci, které nám dříve přišly smutné, plačtivé, bolestivé, jsou najednou méně palčivé, ve tmě a lijáku se pro nás znovu objevují první paprsky světla.

Při prvním prolistování sbírek mne zaujala básníková pozornost pro přírodu a její proměny v rámci střídajících se ročních období. A když jsem se začetla hlouběji, uvědomila jsem si, jak citlivě básník k tomuto motivu přistupuje. Každé roční období je v jeho básních svébytné a projevuje se v mnoha odstínech – podzim může být prosluněným babím létem, ale i tíživým listopadem s dešti a mlhou. Jenže žádný čas v přírodě nestojí jen tak sám o sobě. Vždy je v něm přítomná alespoň malá připomínka toho, co předcházelo, i toho, co bude

následovat. V rozpukajícím jarním dnu cítíme nejen stopu odcházejícího zimního chladu, ale také s nadějí vyhlížíme teplé sluneční paprsky a rozkvetlé louky nadcházejícího léta. Příroda a proměny ročních období se tak stávají jakousi paralelou k životu lidského jedince a jeho prožitkům.

V každém tíživém a smutném okamžiku, který ve svém nitru prožíváme, se skrývá vzpomínka na předchozí „lepší časy“, a zároveň je v tom smutku ukryt zárodek naděje „na lepší vyhlídky“ do budoucna. A naopak, i prožitek největšího štěstí doprovází zrníčko smutku – byť by se projevilo pouze jako stesk nad tím, že tento okamžik je sice jedinečný, ale zároveň prchavý a neopakovatelný. To vše nám připomíná Špangerova poezie.

Lidské prožitky i příroda se proměňují a vládcem nad těmito proměnami je čas. Čas, který všemu udává řád a smysl. A někdy, když se nám zdá, že se smysl vytrácí, tak nám Špangerovy básně ukazují, že stačí jen být vnímavý. Vnímavý sám k sobě, ke svému okolí. Z neobyčejných věcí se, dívaje se tou správnou optikou, stávají věci neobyčejné a ve chvílích marnosti se to, co se zdálo nadpřirozené, mění v obyčejné (jedině tak se letící anděl může proměnit v dětskou plenu). Pocity beznaděje, něčeho ztraceného a pro nás už nedosažitelného jsou v básních často přítomny. A přece při jejich čtení mám pocit, že stačí jen trošku, snad nějak pošouchnout to nepatrné zrníčko naděje, aby vše bylo jiné. Možná, že ke změně stačí málo, ale i to bývá někdy tím nejtěžším krokem, který nám zbývá učinit.

Takhle jaro nepřichází

Takhle jaro nepřichází:
jako když pochoduje kapela
a ve zlatých trumpetách se blyští
modré a bílé mraky.
To spíš vrbové proutí
otěhotní mlhou,
z těch orosených kapek
a podmáčených cest
vystoupí
pár osamělých postav
v černých ošoupaných pláštích.

(Dům ani ne k životu, 2004)

Na vrcholu

Tolik šrámů, ran a pádů
pro kratinký rozhled do údolí,
které zeje
jako nádherná rána
ve sněhobílé kůži oblaků.
Tak dlouho jsme snili
o jiném, hezčím životě,
až ulétlo i to málo
malovaných vteřin, čistých
ubrusů pod vázou s krásným
jedovatým květem.
Zbývá pohled oknem, kde je
šedý asfaltový den
a pár chodců stejně
omšelých a studených.
Zbývá kos na vrcholu břízy,
která spěšně raší,
má zobák na mráčku,
umírá bláznivou radostí,
zpívá nikomu
a všem.

(Dům ani ne k životu, 2004)

Úzkost

Za nocí nás obklopí bílá mlha.
Všecko bude jako z pohádky.
Zjíněné krystaly na plotech.
I podivné úšklebky červených zvířat.
Raděj se přitisknout k blízkému srdci:
pevně, pevněji je uchopit,
tu tepnu v zápěstí:
cítit, že tepe.

(Dům ani ne k životu, 2004)

KLÁRA GOLDSTEIN

Blízkost je sdílením v rovině pocitu, v rovině trvání, kdy texty, které vysloví něco tak vlastního, které se zaříznu do paměti a zakořeňují ve vědomí přirozeněji než jiné, už nejsou k opuštění, a ty nejsvůravější ani k odehnání... Tím je pro mě poetika P. Š. Vlastně ten nejdůvěrnější prostor, deštivé bytí kraje, promrzlé bytí města, zdůvěrnělá bolest všude tam, kde se svět odhaluje do morku, a přece – „...snad se to každou chvíli vznese...” To

žití každodenní něžné syrovosti, která začíná i končí s větrem, s pochopením toho, že země ani krev nezapomínají a nutí člověka dotýkat se své podivuhodné věčnosti, napnuté mezi smrtmi, vlaky, poli, domovy... To tápání v čemsi jistém a přesto mimo čas, nebo spíše nad časem... Tam, kde má dřevo lidský hlas a vzpomínka prostoru v něm neutišitelně skřípe pod ostřím zimní oblohy...

Podzim

Veselé hlasy
uhořely v ohni.
Děšť padá
spolu s těžkým, mokrým listím.
Nehybné postavy
za okny.
Zármutek – ohniště
plní voda.

(Vodní mlýnky, 2003)

Rudý šípek

Smrt je suchá zmrzlá krajina,
zimní silnice, co vlastně
nikam nevede ani nekončí.
Vrásčitý obličej se slzou, která vzpomíná
na jiskry v uhrančivých očích,
na drobný rudý šípek
v jinovatce vášně.

(Dům ani ne k životu, 2004)

Leden

Kousek od domova,
ve sněhu, na kost promrzlý,
se dívá stařík (a několik dětí),
jak pomalu hoří
hromada vánočních stromků,
z kterých ještě vlaje
stříbřitý odlesk
slavnostního večera.
Přichází matka – v ruce
kouřící hrnek čaje.

(Dům ani ne k životu, 2004)

ONDŘEJ HLOŽEK

S Petrem Špangerem jsme se nikdy osobně nesetkali. Když k tomu mělo dojít, na prvním setkání s názvem Děkujeme za vaše básně, které pořádá Radek Štěpánek s Vojtou Kučerou, Petr nepřišel. Později jsme se dozvěděli proč. V tu dobu byl jeho život vyhaslý. Zvolna se rozplynula jeho letadlová čára na obloze.

Špangerovo dílo ovlivnilo i mou vlastní tvorbu. Zůstat stát v polích. A dívat se. Dát tomu rozhlížení se větší smysl. Putovat slovem. A hlavně se nebát stát mimo oficiální kravál literatury, která sbírá ocenění. A být raději doma tam, „kde z pichlavých lamp / trčí sláva / drozdích hnízd.“

Listopad

Stačí jedna vteřina
a jsme pryč:
už nežijeme.
Co je to za podivný svět(?)
zbabělých hrdinů,
hospod
zahalených v barevném listí,
jen dětský pláč
nade vším vítězí;
dvě bledé ruce ční
nad hnědou hlínou polí
a prázdnou vesnicí
se potácí muž
v černém plášti do deště,
nese dvě tašky plné
ořechů.

(Scriptorium / knihovnička rukopisů, 2002)

Zima

Otupěli jsme k tobě:
ošklivosti i krásu.
Usopené chomáče čehosi,
co bývalo životem,
se vedou za ruce
po tvrdých zmrzlých cestách
kolem rudých šípků
a radují se,
když tuší
v železných křovinách

ty malé bílé lebky,
ty kostlivce, již chřestí
a zvoní...
A ze stromů
tiše padá jehličí.

(Scriptorium / knihovnička rukopisů, 2002)

Dům ani ne k životu

Dům ani ne k životu,
jako spíš k ukrývání.
Stovky tváří a těl
jako balóny letěly k obloze
za obludné noci.
I ten milý pošťák,
co stával u branky,
byl nepřítel.

Velká Kraš 1986–1992

(Dům ani ne k životu, 2004)

© Jaroslav Pulicar

„POEZIE JE PRO MNE SVĚT, VE KTERÉM SI URČUJI PRAVIDLA SÁM...”

Rozhovor s básníkem Petrem Špangerem

Petr Španger (nar. 1966), jehož jméno letos zaznělo v nominacích na objev roku výroční ceny Magnesia Litera, se k rozhovoru dostavil automobilem a s úřednickým kufříkem v ruce. Jeho srdečnost a humor však prozrazovaly, že je opravdu spíše básník nežli píšící úředník, neboť jeho občanské povolání je pro milovníka veršů dosti netypické. Podobně jako cesta k jeho pozdní prvotině *Vodní mlýnky*.

Jak ses dostal k literatuře, k poezii a nakonec i k pozdní prvotině Vodní mlýnky, která byla nominována na výroční cenu Magnesia Litera jako objev roku?

K poezii jsem se dostal na gymnáziu v Prostějově. Bavili mě prokletí básníci: Baudelaire, Verlaine a další. Měl jsem literaturu jako hlavní zálibu, byl jsem tehdy ovšem velmi naivní člověk. Neměl jsem vůbec představu o světě. Jak funguje, o jeho souvislostech, třeba i politických. Scházeli jsme se v místním klubu – „ókáesce“, vedla ho paní Jana Zikmundová, která dnes myslím v Prostějově řídí divadlo. Jezdili k nám na besedy autoři oficiální, ale i ti, kteří tehdy tvořili neoficiálně. Takzvaných úspěchů jsem samozřejmě nedosáhl. Jen jednou jsem otiskl v okresních novinách svůj text. Chtěl jsem literaturu studovat, ale nepodařilo se mi z trochu nejasných příčin dostat se na vysokou školu. Takže hned po gymnáziu jsem šel do práce.

Jak se věci vyvíjely až k vydané sbírce?

Po tom, co se mi stalo na vojně a co se dělo s naší rodinou, když jsme se museli stěhovat do pohraničí, jsem se přestal o literaturu zajímat. V roce 1988 jsem začal dálkově studovat ekonomický směr. Po revoluci jsem také soukromě podnikal. K psaní jsem se dostal až v létě roku 2000. Moje žena odjela na soustředění plachtařů – tedy bezmotorového létání na větroních – a já jsem zůstal asi tři týdny doma sám. Tehdy jsme ještě neměli děti. Surfoval jsem na internetu po literárních stránkách a tak se dostal i k textům Věry Rosí.

Velice se mi zalíbily, a to ve mně otevřelo dobu, kdy jsem sám psal. Začal jsem nejprve posílat svoje básně na literární servery – www poezie, totem a tak – ale pak jsem se rozhodl poslat něco i do normálního časopisu. Tak jsem přišel na poetický magazín Weles a jeho šéfredaktora Vojtěcha Kučeru. Napřed něco vyšlo časopisecky, později jsem Vojtovi poslal kolem sto padesáti textů, které jsem napsal v krátké době jednoho roku. On z nich vybral šedesát básní do mé první knížky.

Bylo těžké po patnácti letech znova začínat?

Ani ne. I když jsem byl samozřejmě někdo jiný... Rád chodím na dlouhé túry v přírodě, při nich se dostanu do zvláštního nevysvětlitelného stavu, kdy po několika hodinách cesty o samotě v loukách, lesích něco vystoupí v člověku na povrch – v takových chvílích se ta poezie jako by psala sama... Pokud bych nebyl vytlačený normalizační zdí na okraj, určitě bych v tvorbě pokračoval jinak. Viděl bych nejdříve očima člověka, který má devatenáct, pětadvacet, a ne šestatřicet let...

V devatenácti jsi byl na vojně...

Nastoupil jsem řidičský kurz v Olomouci – v podstatě základní výcvik. Hned se nějakým způsobem dozvěděli, že se zabývám literaturou, a byl jsem předvolaný k jednomu z velitelů. Nakázal mi recitovat na shromáždění důstojnického sboru, což se taky stalo. Dnes neznám podrobnosti, nicméně během krátké doby jsem byl převelen do Rakovníka. Někomu se asi můj přednes nelíbil. Skončil jsem v naprosto odlehlé posádce se vším, co z toho plyne...

Co jsi tehdy recitoval?

Recitoval jsem Františka Halase, nevinnou báseň, dokonce původně snad budovatelskou, která ovšem jako nevinná zpočátku nevypadala.

Už to neznám celé, ale bylo tam: „my chceme nový svět, ten starý ať se zřítí...” a tak dál. Pointa zněla: ...postavíme ho z kvítí. Někteří lampasáci pobledli, ale když to skončilo pozitivně, tak se jim trochu ulevilo.

Jak to vypadalo v Rakovníku?

Byl jsem sportovec, ale ty podmínky se nedaly vydržet. Těžko se o tom mluví a vzpomíná... Hrubé násilí, neexistovala žádná pravidla, mazáci se k nastupujícím vojákům chovali brutálně. Nakonec jsem skončil na II. interně Ústřední vojenské nemocnice v Praze. Bití bylo na denním pořádku, taky tvrdé

ponižování, přespávání na záchodě na podlaze po probdělé noci, kdy jsme museli uklízet střepy od chlastu po chodbách, všelijaké prohánění po lese, prostě nepříjemné věci. Měli jsme modřiny po těle, někteří kolegové to odnesli zlomeninami... Nebyla tam třeba pitná voda, celé dny jsme měli žízeň a čaj nám dávali schválně tak horký, že jsme se ho nestihli pořádně napít. Jednu noc jsem prostě zkolaboval s protrženým vředem na dvanácterníku. Dva měsíce jsem proležel v Ústřední vojenské nemocnici v Praze.

Musel ses vrátit na vojnu?

Musel jsem především pod nátlakem podepsat prohlášení, že ke zhoršení zdravotního stavu nedošlo v době výkonu základní vojenské služby, nýbrž že jsem s tímto problémem už nastoupil na vojnu, což je absurdní, protože jsem byl vrcholovým sportovcem a chodil jsem ke zdravotním prohlídkám. Musel jsem zpátky na ošetrovnu útvaru, kde mě ještě „na rozloučenou“ ztloukli. Pak jsem byl propuštěn do civilu, ale s povinným každoročním přezkumem.

Pak jste se s rodinou odstěhovali z Prostějova. Proč?

Moji rodiče byli z toho všeho znechuceni. Maminka pracovala v Prostějově jako vedoucí učňovského střediska, a v Hukovicích – místní části Velké Kraše – na polských hranicích se otevírala pobočka v závodu, pod který spadala. Místo nabídli právě jí s tím, že k dispozici bude podnikový byt. Detaily neznám, ale vím, že jí bylo vyhrožováno přeřazením na jinou práci, pokud „nabídku“ nepřijme.

Dovolávali se rodiče spravedlnosti kvůli tvé vojně?

Souvisí to spíš s tím, že moje maminka reagovala na mé opakované nepřijetí na studia dopisem, který poslala snad dokonce Husákově. Odpověděl jí, že Hrad záležitost prověří, ale samozřejmě se nestalo nic. Je možné a dokonce pravděpodobné, že také moje návštěvy klubu, kam jezdili autoři v nemilosti, se někomu nelíbily, a nějaké to „upozornění“ mne stálo studia. Možná jsem ten černý puntík opravdu měl, protože při každém přezkumu mi dost nápadně vyhrožovali návratem na vojnu. Ale nebyl jsem v žádném případě nepřítel režimu nebo dokonce chartista. Jak je vidět, režim naivní snílky nenáviděl. Stačilo jen, že vybočovali. Dneska je těch patnáct let ztracených.

Je to bez čárky, abych tak řekl...

Cos dělal po přestěhování?

Nastoupil jsem do JZD Javornicko se sídlem v Bernarticích. Oficiálně jsem dělal programátora, ale neoficiálně, a to dost zhusta, jsme chodili pomáhat na brigády do provozu, noční vyskladňování a naskladňování kuřic, sběr kamenů, na sena a tak. V té době to ovšem bylo běžné. Tam jsem pracoval až do převratu a při tom jsem už dálkově studoval.

V prosinci 1989 mne ještě stihli vyhodit kvůli neškodné nástěnce, která se nelíbila soudruhu předsedovi.

Čím se živíš dnes?

Mám velmi „smutné“ povolání – dělám likvidátora krachujících společností. Také pracuji pro Krajský soud jako správce konkurzní podstaty, což je rovněž deprimující – s našťvanými lidmi řešíš dluhy, které nadělal někdo jiný.

Dost nezvyklé pro básníka...

Poezie je pro mne svět, ve kterém si určuji pravidla sám. Na rozdíl od toho, co je mým denním chlebem. U básní si odpočinu.

Ve tvé poezii i zprofanovaná slova jako jinovatka nebo pláč působí civilně...

Snažím se vždycky psát pravdu, realitu. Pokud jsem se nějak vyjádřil, skutečně jsem to také viděl a zažil. Snažím se samozřejmě přidat i fantaskní polohy, aby to nebyla poezie psaná od stolu úřednickým způsobem. První sbírku jsem se snažil od rétoriky a filozofie úplně oprostit. Možná jsem to trochu přehnal a vznikl jenom sled obrazů. Myslím, že ve druhé, připravované knížce to tak na kost není. Přece jen mi psaní nějakou filozofií a životní zkušeností nasáklo.

Jaké autory čteš? Zaslechl jsem u tebe snad jen trochu ze Skácela...

Čtu dost málo. Jan Skácel je mi blízký tím, že byl – mimo jiné – autorem mizejícího venkovského světa. Taky mne samozřejmě fascinuje jeho rafinovaná jednoduchost.

Vidíš takové mizení u vás v pohraničí?

Doporučuji každému, ať se vypraví na Javornicko a podívá se, jak vypadají vesnice, kam od války pomalu nevkočila lidská noha, jak vypadá krajina, kde z domů vyrůstají stromy. Jak vypadá třeba Anín, což je obec, kde zůstal akorát kostel a všechno ostatní zarostlo... Ten kraj má své kouzlo, zvláštní bohaprázdné světlo, nezakořeněné lidi, kteří se tam objevují a zase ztrácejí a do té krajiny jakoby

vůbec nepatří. Velká Kraš třeba je místo, kde skončili moji rodiče, místo odříznuté od světa. Tam opravdu lišky dávají dobrou noc...

Jaký je tvůj názor na vysídlení Němců? Myslíš, že je možné Sudety znova nějak „obydlet“?

Na to je složité jednoduše odpovědět. Je to celá spirála lidských osudů a zla. Rozhodně mi vadí paušalizování. Myslím si, že jak mezi nacisty, tak mezi komunisty bylo možné najít osoby, které nebyly lidsky vadné. Nechali se strhnout tehdejším režimem. Němci vstupovali do nacistické strany, ale copak někteří Češi nejásali nad komunismem? Dnes žijí v pohraničí lidé a jejich potomci z různých koutů světa – od Rumunů přes rusínskou menšinu, Slováci, Češi, Ukrajinci... Nesourodá společnost, která často velmi lehce přišla k majetku. Podle toho se k němu chovali. U nás byly případy, že jeden dům prostě rozebrali a nastěhovali se vedle. Myslím, že krajinu samozřejmě „opravit“ jde, a pravděpodobně dříve než mentalitu obyvatel. Odhaduji to na další dobré půlstoletí.

Nemáš pocit, že literatura je dnes ve stavu, kdy by také potřebovala nějakého „správce konkurzní podstaty“?

Jednak probíhá její inflace, a proto ztížená možnost rozlišování a ručení za cokoli napsaného, jednak to byl vždycky výběrový klub. Tvrdím, že kniha bude v budoucnu existovat v jiné podobě. Z jakési centrální knihovny si v elektronické formě „do desek“ vybereš a stáhneš libovolný text. Papírová kniha samozřejmě nezanikne, ale bude to opravdu exkluzivní záležitost. Technika a technologie se vyvíjí, to se nedá zastavit...

Ptali se Martin Stöhr a Vojtěch Kučera

Host, 2004, 20, č. 5, s. 46–48, rozhovor pro pásmo poskytl Martin Stöhr

© Lenka Raubová – Luminum Photography

[illegible]